

I Mahalap Sumat Nagsurat-na Si Markos

Pagbulig Pagsabot Sito Libro

Si Markos addangan nga aniya' kayana. Akatu'anan kita parti sito tungod kay i magpanutu'o pirmi agbararagat ari si ruma'-na mga iya si nanay-na nag'arunan Maria (Buhat 12:12). Kabulig-bulig-nay to kas Pablo pati' Bernabe si primero bisis pagparapasamwak-na mga iya si mahalap sumat (Buhat 13:5) pero pa'amban iya si kas Pablo ari si Perga kay pabwilta dina iya pan Jerusalem. Akapabido' to gayod si Pablo sanglit ngan si kaduwa bisis pagpasamwak-na mga iya, ga'i anugot si Pablo si karuyag-na si Bernabe nga pinabaya' gihapon si Markos. Tungod sinan, agkabulag si Pablo pati' si Bernabe (Buhat 15:36-39). Pero agklaro nga si kaliyat-liyatan agkarawat-na gihapon si Pablo si Markos (Col 4:10; 2Tim 4:11).

Akatu'anan liwat kita nga si Markos kahuwang-huwang-na si Pedro (1Ped 5:13). Malabbat i mag'arabuyon, huwang na i magpakadahulu'an manniniripon pag'ampo', nga si Pedro i nag'inala'an-na si Markos si mga allingon pati' si mga nagbuhat-na si Ginu'o. Ag'inala'-nay to tikang si mga nagturu'-na si Pedro.

Yayto Ebanghelyo agsurat-na si Markos ngan 50 AD (mga 20 anyos kahuman abanhaw si Jesus). Agsurat-nay to para si mga ma'in Hebro, labihan na i mga taga Roma, sanglit diki'it hamok ato

i nagpahuwang-na si makigpasumat-na si Diyos ari si Kada'an Kasuratan kumparar si tawa'-na si Mateo o si Lukas. Ag'isplikar iya parti si mga Hebruhanon allingon pati' si kabatasanan-na si mga Hebro basi' akasabot i mga ma'in Hebro (3:37; 5:41; 7:1-4,11,34).

Ato sito Ebanghelyo, agpasabot si Markos nga si Jesus i Dadi'-na si Diyos. Akapamatu'uran to pina'agi si bali kapambihira gahum-na si Jesus nga kinakulawan pina'agi si mga makagagahom buhat-na, si pagda'ug-na kuntra si mga mara'at espirito pati' si pagpasaylu-na si mga sala'-na si a'a. Aruyag si Markos pagpasabot si kita nga si Jesus pirmi agbuhat si mahalap sanglit urog i pag'isturya-na parti si mga buhat-na si Jesus kuntra si mga nagturu'-na. Agpakatu'an mismo si Jesus hi'unong si kalugaringun-na pina'agi si pagsumat-na nga iya i Pinili' A'a nga ga'i pada'ito si kalibutan basi' nagsirbihan pero basi' iya i magsirbi ngan basi' sapumwan-na liwat i kinabuhi'-na paglukat si malabbat a'a (10:45).

I mga impurtanti sa'adalan-ta ato sito Ebanghelyo: 1. I pagpamatu'od nga si Jesus ungod Dadi'-na si Diyos (1:1,11; 3:11; 5:7; 9:7; 12:1-11; 13:32; 15:39) 2. I pagparatugun-na si Jesus nga ga'i pagsumat nga iya i Tinu'inan Mannanalwas (1:34-44; 3:12; 5:43; 7:36-37; 8:26,30; 9:9) 3. I kina'iya-na si Jesus bilang ungod a'a (3:5; 6:6,31,34; 7:34; 8:12,33; 10:14; 11:12) 4. I kasakitan aragihan-na si Jesus ag'alagad si katuyu'an-na si Diyos (8:31; 9:31; 10:33) 5. I mga surunurun-ta kam bilang mga inadalan-na si Jesus (8:34-9:1; 9:35-10:31;

10:42-45) 6. I kadilikaduhan-na si Jesus si mag-panguntra si iya (12:12; 14:1-2; 15:10).

I Pagtunga'-tunga' Sito Libro

1. I Nagsumat-na si Juan Paragbunyag hasta i Pagbunyag pati' Pagtintar si Jesus (1:1-13)
2. I Pagpasamwak-na si Jesus ari si Galilea (1:14–6:29)
3. Patala Dahulo si Jesus si Galilea (6:30–9:32)
4. I Pagbwilta-na si Jesus ari si Galilea (9:33-50)
5. I Pagpasamwak-na si Jesus ari si Judea pati' Perga (10:1-52)
6. I Pagsallud-na si Jesus si Jerusalem pati' i Pag'ampu'-na ari si Getsemane (11:1–14:42)
7. I Pagdakop, Pagbista pati' Pagpapako' si Jesus (14:43–15:47)
8. I Pagkabanhaw, i mga Tugon pati' i Pag'alsa pan Langit (16:1-20)

I mga Nagsumat-na

si Juan Paragbunyag

Mateo 3:1-11; Lukas 3:2-16

¹ I tinikangan-na si mahalap sumat nga si Jesus i Tinu'inan Mannanalwas pati' i Dadi'-na si Diyos: ² Aniya' nagsurat-na si paragsumat Isaias siray panahon nga agpahalling i Diyos pada'iray si Dadi'-na:

Aniya' paragsumat-ko nga padahulu-ko si ka'aw paghawan si pangngagihan-mo.*

³ Awiray iya si disyirto ngan agparapasamwak, “Hawani-bi i aragihan-na si Paragdalom; tadungo-bi i lalan ralangnganan-na.”†

* 1:2 Mal 3:1 † 1:3 Isa 40:3

⁴ Mangno a'ungod to anan si Juan. Agparabun-yag iya ari si disyirto ngan agparawali si mga a'a nga kinahanglan mga iya agbasol huwang si pagbag'o ngan agpabunyang basi' apasaylo i mga sala'-na. ⁵ Ka'urugan si magpangistar si Jerusalem i magdayo si iya ngan da'inan may i ditangnga' pa mga kaburubungtuhan si Judea. Kahuman si pagparapangumpisal-na mga iya, agbunyanan-na[†] mga iya si Juan ari si Suba' Jordan.

⁶ Agbado' si Juan si hiniro hinimo tikang si barahibu-na si kamel ngan agpaha iya tikang si anit-na si hayop. I kinakan-na duron pati' anira'. ⁷ Yayto liwat i nagparasumat-na: “Aniya' maban-tog kahuman si ako nga mas labaw pa i gahum-na. Ma'in ngani' ako angay bisan pagbak'ad si sintas-na si sapatu-na. ⁸ Agbunyanan-ko kam parti si buwahi', pero burunyanan-na i mga a'a pagpa'ayop si Espirito Santo.”§

I Pagbunyang

pati' Pagtintar si Jesus

Mateo 3:13-17; 4:1-11; Lukas 3:21-22; 4:1-13

⁹ Sinan mga uras, anakka si Jesus tikang si Nasaret, adda baryo si prubinsya Galilea ngan agpabunyang iya si Juan ari si Suba' Jordan. ¹⁰ Ngan

† **1:5** Si kabatasanan-na si mga Hebro, aniya' la'in katuyuan-na si pagbunyang kuntra si pagbunyang Kristiyano. Agsob i mga nagbunyanan i mga ma'in Hebro si laha' nga ag'ako' na si Hebruhanon pagtu'o. I kabatasanan-na mga iya pagpatugnob si buwahi', iya i pagpakulaw si gawas nga naghugasan na i a'a si mga sala'-na.

§ **1:8** Parti si espirituhanon pagbunyang, kulawin i pagsabi-na sinan si Jesus ari si Buhat 1:5 pati' i pagtuman sinan ari si Buhat 2:1-4.

pakatuwa'-na si Jesus si buwahi', sakulawan-na i pag'abri-na si langit ngan i Espirito Santo pan hawod pada'iray si iya pariho si adda saram-pati. ¹¹ Aniya' liwat kinabati'an busis tikang si langit nga agpinugad, “Ka'aw i Dadi'-ko* nga hinigugma'-ko. Alipay gayod ako si ka'aw.”

¹² Agpirit-na dayon iya si Espirito pagpada'iray si disyrto, ¹³ ngan ag'istar iya ari sallod si kwarinta diyas. Agparatintar-na iya si Satanas ngan aniya' liwat ari mga ma'isog hayop, pero agpara'ataman-na iya si mga anghel.

I Pag'agda-na si Jesus

si Primiro mga Inadalan

Mateo 4:18-22; Lukas 5:2-11; Juan 1:35-42

¹⁴ Kahuman pagpriso si Juan, pada'iray si Jesus si Galilea, ngan agpasamwak-na i mahalap sumat-na si Diyos. ¹⁵ Agpinugad iya, “Anakka na i uras. Matapit na gayod i paghadi'-na si Diyos. Agbasula kam huwang si pagbag'o ngan anutu'uha kam si mahalap sumat.”

¹⁶ Ngan pagparalalangngan-na si Jesus si bihing-na si Danaw Galilea, sakulawan-na i magdingsirarihan Simon pati' Andres. Agtaktak-na mga iya i pukut-na siray uras kay pandaying may i mga paka'allum-na. ¹⁷ Agban'u-na mga iya si Jesus, “Tuwa kam, amaya'a kam ngan agsunura

* **1:11** Si kada'an mga panahon, kon agtu'in i hadi' si addangan si gamhanan pwisto agbuwanan-na si titulo, Dadi'. Agda'inan liwat sinan i Diyos pagpublikar kon ay i katungdanan-na si Jesus. Pwira si kinabati'an busis (Mateo 3:17; 17:5; Buhat 13:33), i duwa pa hinabo' nga magpamatu'od sinan, iya i pagbanhaw si iya (Roma 1:4) pati' i pag'alsa si iya pan langit (Hebro 1:3-5).

kam si ako basi' sapabawa-ko kam malabbat a'a pagtapod si Diyos pariho si kalabbat-na si daying nga sabawa-na si pukut-bi nan.” ¹⁸ Mangno, aglabbahan-na dayon mga iya i mga pukut-na ngan amaya' si Jesus.

¹⁹ Ngan pira pa hamok i mga pitad-na, sakulawan-na namay si Jesus kas Santiago pati' Juan nga mga dadi'-na si Sebedeo. Agparaladlad mga iya si mga pukut-na ari si paraw-na mga iya.

²⁰ Agban'u-na dayon mga iya si Jesus, ngan diritso ag'ambanan-na i tatay-na mga iya Sebedeo hasta i mga kabulig-na ari si paraw, ngan amaya' mga iya si Jesus.

I Pagpapinda-na si Jesus

si Mara'at Espirito

Lukas 4:31-37

²¹ Pada'iray kas Jesus si syudad Capernaum. Ngan panakka-na si Allaw Pandidiskanso, pasal-lod kas Jesus si sinaguga ari pagturo'. ²² Ag'usa i mga a'a kay si pagturu'-na, akapariho iya si addangan nga aniya' pwirsa-na si mga allingun-na pagpasunod, ma'in pariho si mga paragturo' bala'od.

²³ Mangno, aniya' lalla paluwa' ari si sinaguga nga nagbawa-bawa mara'at espirito. Anurakaw to makusog, ²⁴ “Ay ba' gayod i tuyu'-mo si kami', Jesus taga Nasaret? Pada'ito ba' kaw pagtapok si kami' pan impyirno? Sakilala-ta kaw. Ka'aw i Sagrado A'a nga nagpabawa-na si Diyos.”

²⁵ Animol si Jesus, “Dakaw pararibok! Papin-daha anan si iya!” ²⁶ Tinakka i lalla si buntug-na

ngan agpakurug-kudug-na iya si mara'at espiritu. Papinday to dayon si iya bawa i pagturakaw.

²⁷ Kinulbahan ngan agpangusa gayod i dimu'an mga a'a sanglit agsipurupatilaway mga iya, “Ay ba' to? Adda ba' to baha'o pagturo' nga aniya' gahum-na? Samandaran-na bisan i mga mara'at espiritu ngan agpansunod si iya.” ²⁸ Sanglit, ga'i agliyat, abantog dagos si Jesus si bug'os Galilea.

I Pagbulung-na si Jesus

si Malabbat A'a

Mateo 8:14-17; Lukas 4:38-43

²⁹ Ngan paguwa'-na kas Jesus si sinaguga, pamad'iray mga iya diritso si ruma'-na kas Simon pati' Andres, nga aghuruwang mga iya kas Santiago pati' Juan. ³⁰ Aglibbak i ugangan-na danda si Simon tungod kay mapanas iya. Agsumatan-na mga iya si Jesus nga maburong i ugangan-na si Simon. ³¹ Sanglit, duguk-na si Jesus i maburong ngan antanan-na si tamburo' pagpabangon. A'ala' i panas-na ngan manginanoy to dayon pagkiwa para si mga iya.

³² Si pakatunud-na si allaw, agpamawa-na si mga a'a pada'iray si Jesus i dimu'an maburong hasta i mga a'a nga nagbawa-bawa si mga mara'at espiritu. ³³ Agtarambak ari siray ruma' i ka'aha'an si bug'os syudad ³⁴ ngan malabbat i sapahalap-na si Jesus nga aniya' pala'in-la'in binati'-na. Malabbat liwat i nagpapinda-na mara'at espiritu, pero ga'i naynan agpanugutan-na nga agpakayawit pa kay akatu'anan mga iya kon say iya.

³⁵ Ngan mananalong na, pabangon si Jesus ngan pagawas iya si ruma'. Pada'iray iya si

adda mamingaw lugar ngan ari agpara'ampo'.
³⁶ Kata'ud-ta'uran, pagawas kas Simon pag'anda' si iya. ³⁷ Ngan paka'anda'-na na mga iya, agpanumat to, “Nagpara'anda' kaw si mga a'a.”

³⁸ Anaruman dina si Jesus, “Pada'iray kita kam si la'in lugar, ari si mga matapit baryo, basi' sapesamwak-ko liwat ari i allingun-na si Diyos. Iyay nan i tuyu'-ko si pagpada'itu-ko.” ³⁹ Sanglit, aglibut-na mga iya i kaburubungtuhan si bug'os Galilea ngan agparawali si mga sinaguga ngan agparapamapinda si mga mara'at espirito.

I Pagbulong si Liprusuhon

Mateo 8:2-4; Lukas 5:12-14

⁴⁰ Ngan ari kas Jesus si adda bungto, aniya' liprusuhon padugok ngan makimalu'oy si iya. Anluhod to atubang si iya ngan aminugad, “Sapahalap-mo gad ako, kon aruyag kaw.”
⁴¹ Alu'oy si Jesus, sanglit agdu'unan-na si palatna i lalla ngan aminugad, “Oho' gad, buhat-koy nan. Anhalapa!” ⁴² A'ala' dayon i liprusu-na ngan anlumpyo i puhu'-na.

⁴³ Agpalitira-na dayon si Jesus i lalla, ngan bali i pagkapada'an-na, ⁴⁴ “Agmatuha nga ga'i kaw akasumat si la'in a'a parti sito, pero pada'iraya si paraghalad ngan pakulawon si iya i puhu'-mo. Tighalara ari si nagmandu'-na si Moises para si manhalap basi' kinatu'anang nga nagparatuman pa i Bala'od.” ⁴⁵ Pero pagawas to dina ngan agsumat-na i dimu'an mahi'unong si mahinabo'. Sanglit, tungod si kalabbat-na si magpara'anda' si Jesus, aglikay na hamok iya si pagparadurudulhog. Lugod, ag'istar hamok iya si mga mamingaw

lugar. Pero, nagparadayo gihapon iya si mga a'a tikang si dimu'an lugar.

2

Agpalangngan-na si Jesus

i Irapa

Mateo 9:2-8; Lukas 5:18-26

¹ Kahuman si pira allow, ngan pakabalik-na si Jesus si syudad Capernaum, sapamati'an-na si mga a'a nga anakka na iya. ² Sanglit malabbat magtiriripon si mga iyay ray ngan agparapasamwak-na i mga allingun-na si Diyos. Gana' na gayod lugar para si ditangnga' pa si sallod hasta si gawas-na si pwirtahan. ³ Mangno aniya' magpanakka nga agpamawa irapa pada'iray si iya nga nagbayawan si patangan. ⁴ Pero ga'i mga iya akatapit si Jesus tungod si kalabbat-na si a'a, sanglit amanahik mga iya si hagdan pan binubungan.* Agbulsugan-na mga iya yungod si Jesus ngan ari agtuntun-na mga iya i irapa huwang si naglibbakan-na. ⁵ Ngan pakakulaw-na si Jesus si pagtapud-na sito mga a'a, agpinugad-na i irapa, “No', nagpasaylo na i mga sala'-mo.”

⁶ Aniya' liwat magpaningkulo' ari mga parag-turo' bala'od nga agpanduda dina si iya. ⁷ “Ay kay akapahalling to a'a da'inan sinan? Aglalabawan-na sito a'a i Diyos. Gana' makapasaylo si mga sala' kon ma'in hamok i Diyos.”

* **2:4** Si kada'an mga panahon, binarrita lapok i mga binubungan nga naghimo pammalayahan.

⁸ Sakatu'anan-na dayon si Jesus i isip-na si kada addangan si mga iya, sanglit agpantilaw-nay to, “Ay kay da'inan sinan i inisipan-bi? ⁹ Singnga sito i masayon: I pagpinugad sito irapa, ‘Nagpasaylo na i mga sala'-mo’ o i pagpinugad, ‘Anungguha, addu'on naglibbakan-moy nan ngan alangngana’? ¹⁰ Pero, basi' sakatu'anan-bi nga i Pinili' A'a aniya' gahum-na ato si kalibutan pagpasaylo si mga sala', palangngan-koy to irapa.” ¹¹ Mangno agpinugad-na i irapa, “Agtuninunga si ako. Anungguha, addu'on naglibbakan-moy nan ngan agbalika.” ¹² Anunggo iya, bitbit-na dayon i naglibbakan-na, ngan aglugaring iya pagawas nga kinakulawan si dimu'an ari. Ag'usa gayod i dimu'an ngan agparadayaw-na mga iya i Diyos, si pagpinugad, “Ga'i pa gayod kami' akakulaw pariho sito tikang si katikang!”

I Pag'agda-na si Jesus si Levi

*nga Nag'arunan Liwat Mateo
Mateo 9:9-13; Lukas 5:27-32*

¹³ Si utro bisis paglalangngan-na si Jesus si bihing-na si danaw, nagburungyuran iya si kalabbanan ngan agparaturu'an-na. ¹⁴ Si pagparalalangngan-na, samasiran-na namay si Levi, i dadi'-na si Alfeo, nga agparingkulo' si pwistu-na si pannunukutan-na buhis. Agpinugad-na iya si Jesus, “Amaya'a ngan agsunura si ako.” Anunggo si Levi ngan amaya' si iya.

¹⁵ Mangno aniya' allaw nga ari kas Jesus si ruma'-na kas Levi. Malabbat i pamadugok

paragsukot buhis[†] pati' mga nagpaminugad makasasala[‡] ngan makitangka' si iya pagkakan huwang si mga inadalan-na kay malabbat na si iya magparapamaya'-baya'. ¹⁶ Si pagpamangan-na, pamalabay i mga paragturo' bala'od nga mga Parisiyo. Ngan pakakulaw-na mga iya nga agkakan si Jesus huwang si da'ito klasi mga a'a, amatilaw mga iya si mga inadalan-na, “Ay kay makihuwang iya pagkakan si mga paragsukot nan buhis pati' si mga makasasala' nan?”

¹⁷ Ngan pakakatu'an-na sinan si Jesus, mismo iya i manaruman, “Ma'in i mga mahalap a'a i mag-panginahanglan duktor, kundi' i mga maburong dina. Ga'i ako pada'ito pag'agda si magpaminugad nga matadong mga iya a'a, kundi' pada'ito ako pag'agda si mga makasasala'.”

Nagpatilawan si Jesus

Mahi'unong si Pagpu'asa

Mateo 9:14-15; Lukas 5:33-35

¹⁸ Siray, aniya' mga nagpili' allaw si pagpu'asa basi' gana' la'in kinapinsaran pwira hamok si Diyos. Agsunod sito pamatasan i mga inadalan-na si Juan Paragbunyag pati' i mga Parisiyo. Sanglit, aniya' pamadugok ngan agpamatilaw si Jesus, “Ay kay ga'i agsunod i mga inadalan-mo si kabatasan pagpu'asa pariho si nagbuhat-na si mga inadalan-na si Juan Paragbunyag pati' si inadalan-na si mga Parisiyo?”

[†] **2:15** I paragsukot buhis ma'in tarapuran kay traydor si nasyun-na. [‡] **2:15** Aniya' mga sala'-na sinan mga a'a pariho si bisan say aha'a pero mga iya i nagpaminugad makasasala' tungod kay ma'in mga iya rilihuso.

¹⁹ Anaruman si Jesus, “Ga’i may gad ahimo nga ga’i amangan i mga imbitadu-na si kinasal lalla kon awinan pa iya. Basta nga huwang payto si mga iya, ga’i pa mga iya pwidi agpu’asa. ²⁰ Pero ma’in na pira arala’on na i makapariho si kinasal lalla, ngan sinan allaw, iya na dina i angay pagpu’asa-na si mga inadalan-ko.”

I Pagkarawat

*si Baha'o Pagturu'-na si Jesus
Mateo 9:16-17; Lukas 5:36-39*

²¹ Agsumatan-na liwat mga iya sito isturya nga agtukoy si kamatu'uran: “Gana' magpatangbil si baha'o hiniro si adda kada'an na bado'. Kay kon da'ito sito i pagtangbil-mo, gisi'-na gihapon i badu'-mo si nagpatangbil-mo kay ga'i angagwanta i kada'an si baha'o. Mas mara'at to kagisi'an kuntra si dahulo.”

²² Agsumatan-na mga iya si adday to pa: “Gana' magpa'isi si baha'o irimnon si kada'an na anit pangngingisihan, kay amura' to kon pa'isi-mo, mangno aburhat i pangngingisihan ngan akarag i irimnon. Ma'in da'ingan sinan. Angay si baha'o irimnon nga baha'o may i pangngingisihan.”

Kon Say i Paragdalom

*si Allaw Pandidiskanso
Mateo 12:1-14; Lukas 6:1-11*

²³ Sin adda, pabalatas kas Jesus si kapatagan nga akatuman si Allaw Pandidiskanso. Sigi pangattos i mga inadalan-na si mga matahak uhay-na si trigo ngan sigi panilsi'. ²⁴ Aniya' mga Parisiyo magrikلامo si iya, “Kulawin ngani' nan! Ay kay

agkattos mga iya si Allaw Pandidiskanso bisan kon sakatu'anan-bi nga supak nan si bala'od?”

²⁵ Anaruman may dina si Jesus, “Ga'i ba' sabasa-bi kon ay i nagbuhat-na siray si David ngan kinulang iya tubtob alinganto hasta i mga kahuruwangan-na? ²⁶ Siray panahon, ngan si Abiatar i gilalabawi paraghalad, pasallod si David si pangngangampu'an tulda§ ngan angaddo' si pan nagla'in para si Diyos. Agkakan-nay nan nga i mga paraghalad hamok i tugot pagkakan sinan ngan agbuwanan-na pa liwat i mga kahuruwangan-na. Pero ma'in nan sala' para si mga iya.”

²⁷ Si katapus-tapusan, aminugad si Jesus si mga iya, “Sayod kita nga naghimo i Allaw Pandidiskanso para si kahalapan-na si a'a ma'in nga naghimo i a'a para si kahalapan-na si Allaw Pandidiskanso. ²⁸ Sanglit kon i Pinili' A'a i Paragdalom si bisan ay, iya pa ba' i Allaw Pandidiskanso?”

3

¹ Si adda bisis nga pasallod si Jests ri sinaguga, aniya' lalla ari nga piyapi i tamburu'-na. ² Aniya' liwat mga a'a ari magparapanganda' rason nga sapa'akusar-na mga iya si Jesus si pagtrabaho si Allaw Pandidiskanso. Sanglit agtigamanan-na gayod mga iya kon pahalap-na si Jesus i lalla. ³ Pero agpinugad-na dina si Jesus i piyapi tamburu'-na, “Pada'ituha si dahulu'an.”

⁴ Mangno aminugad si Jesus si mga iya, “Singnga sito i nagpatugot si bala'od si Allaw

§ 2:26 Si Grikuhanon: ruma'-na si Diyos. Kulawin si pahina 610.

Pandidiskanso: Pagbuhat kahalapan o karat'an? Pagpanginano si a'a basi' asalbar i kinabuhi'-na o amatay to nga bulag si Diyos?" Pero tungod kay ga'i mga iya aruyag pagpa'ubos si mga kalugaringun-na, ga'i na hamok mga iya agparapanibu'-sibo'. ⁵ Amuslong si Jesus si mga iya, ngan bali gayod kabidu'-na kay makudat gayod i mga takuluk-na. Sanglit katambahan i kasina-na si mga iya. Katapos agmandaran-na i lalla, "Buklaron tamburu'-moy nan." Agbuklad-na si lalla, ngan anhamis gihapon i pustura-na si tamburu'-na pariho si dati. ⁶ Sanglit pamagawas i mga Parisiyo ngan agtikang dayon mga iya pagplano huwang si mga sakop si partido nga tinindug-na pa si Hadi' Herodes kon pinapa'i sapatamatay-na mga iya si Jesus.

Kalabbatan i Mamaya' si Jesus

Mateo 12:15-16; Lukas 6:17-19

⁷ Palitira kas Jesus huwang i mga inadalan-na pada'iray si danaw, ngan bali labbat si mga taga Galilea i mamaya' si mga iya. Tungod kay abantog i mga binuhatan-na si Jesus, malabbat liwat i magpandayo si iya. Aniya' sito mga taga Judea, ⁸ huwang na mismo i mga taga Jerusalem, hasta pa i mga taga prubinsya Idumea pati' i magpangistar si dambila'-na si Suba' Jordan. Agpamada'iray liwat i magpangistar palibot si mga syudad Tiro pati' Sidon. ⁹ Sanglit agsumatan-na i mga inadalan-na pag'andam adda si mga madiki' paraw ari, kay nagparadarusong na iya si mga a'a. ¹⁰ Malabbat i sabulung-na, sanglit agparasusuk-sok i ditangnga' pa mga binati'on basi' aka'antan

mga iya si Jesus. ¹¹ Bisan sumiran sakulawan-na si mga mara'at espiritu si Jesus, agpa'akkum-na mga iya i nagbawa-bawa-na ngan agpaturakaw-na, “Dadi'-na kaw si Diyos.” ¹² Pero agdiri'-na dayon si Jesus i mga mara'at espiritu pagparasumat pa kon say iya.

I Pagpili'-na si Dusi Apostol

Mateo 10:2-4; Lukas 6:14-16; Buhat 1:13

¹³ Katapos, pasagka si Jesus si adda matapit tagudtod. Agban'u-na i mga saruyagan-na pagdugok si iya, ¹⁴ ngan agpili' iya dusi. Agpanu'innanay to bilang mga apostol basi' sapabaya'-na ngan basi' salihug-na pagpasamwak si allingun-na ¹⁵ ngan da'inan may basi' sabuwanan-na gahom pagpapinda si mga mara'at espiritu. ¹⁶ Yayto i dusi nagpili'-na: Si Simon nga ag'arunan-na si Jesus, Pedro; ¹⁷ si Santiago pati' si Juan nga mga dadi'-na si Sebedeo, nga agpangarunan-na si Jesus “Boanerges”, nga i kahulugan-na “Makusog pariho si dalugdog”; ¹⁸ si Andres, si Felipe, si Bartolome, si Mateo, si Tomas, si Santiago nga dadi'-na si Alfeo, si Tadeo, si Simon nga sakop si grupu-na si mga Selote, ¹⁹ pati' si Judas Iscariote i titraydor si Jesus.

Si Jesus pati' si Beelsebul

Mateo 12:25-29; Lukas 11:17-22

²⁰ Ngan padulhug-na kas Jesus, pasallod mga iya si mga ruma'-na ngan naggurubukan gihapon iya, sanglit gana' uras-na mga iya bisan si pagkakan. ²¹ Ngan pakabati'-na sinan si kaburugtu'an-na si Jesus, pamataliwan mga iya pag'ala' si iya, kay i pagkagasi-na mga iya nga akapay to.

²² Aniya' si magpanggurubok ari mga paraguro' bala'od nga man Jerusalem ngan agpaminugad, “Agbawa-bawa-na iya si Beelsebul nga prinsipi-na si dimu'an mara'at espirito, sanglit akapapinda iya si mga mara'at espirito.”

²³ Sanglit, agban'u-na mga iya si Jesus pagtapit si iya, ngan agpaminugad-na, “Ga'i agpapinda-na si Satanas i mga kahuruwangan-na mara'at espirito.” ²⁴ Mangno agpa'untali'an-na mga iya si Jesus pina'agi sito mga isturya nga agtukoy si kamatu'uran: “Kon aniya' nasyon nga ag'urunay i mga a'a-na, sigurado nga ga'i to akatunggo. ²⁵ Ngan da'inan may si pamilya, kon ag'urunay i mga sakup-na sito, sigurado nga ga'i to akatunggo. ²⁶ Kon agribildi mismo i mga kahuruwangan-na si Satanas, ngan agkaburulag mga iya, pinapa'i-na may pakatunggo si ginhadi'an-na? Ma'in ba' matapit na i katapusan-na? ²⁷ Kundi', yayto i kamatu'uran: Gana' makasallod si ruma'-na si adda makusog lalla pagtangkaw si garamitun-na. Pero kon aniya' mas makusog pa nga sagapus-na iya dahulo, sigurado sabawa-na i dimu'an inanna'-na si ruma'.

²⁸ “Sumatan-ta kam si kamatu'uran, sapa-saylu-na si Diyos i dimu'an sala'-na si a'a, bisan pa i paglalabaw si Diyos. ²⁹ Pero bisan say i mag-parapakara'at si arun-na si Espirito Santo, ga'i na gayod apasaylo. Baratunun-nay nan sala' hasta si kahastahan.” ³⁰ Agsumat-nay nan si Jesus tungod si katuyu'an-na mga iya pagpakara'at si Espirito Santo pina'agi si pagpinugad nga nagbawa-bawa dina iya si mara'at espirito.

*I Nana-na**pati' i mga Bugtu'-na si Jesus**Mateo 12:46-50; Lukas 8:19-21*

³¹ Siray uras anakka i nana-na pati' i mga bugtu'-na lalla si Jesus. Agparapanunggo mga iya si gawas ngan aniya' naglihug-na mga iya pasallod si ruma' pagban'o si Jesus. ³² Agtingkulo' palibot si iya i magpanggubok. Mangno akasumatan si Jesus, “Awiray si gawas i nana-mo huwang i mga bugtu'-mo ngan agpara'anda'-na kaw.”

³³ Amatilaw dina iya, “Sakatu'an-an-bi ba' kon kas say i nanay-ko pati' i mga bugtu'-ko?” ³⁴ Mangno agdiritso amahalling si mga magpaningkulo' palibot si iya, “Atiya' si ka'am i nana-ko pati' i kabugtu'an-ko! ³⁵ Kay bisan say i magtuman si katuyu'an-na si Diyos, mga iya dina i kabugtu'an-ko* pati' nana-ko.”

4*I Isturya Hi'unong**si Parasaburak**Mateo 13:1-9; Lukas 8:4-8*

¹ Kahuman si pira allaw agtikang gihapon si Jesus pagturo' ari si bihing-na si danaw. Mangno tungod si kalabbat-na si magpanggubok si iya, pasang'at iya si adda paraw ngan aningkulo' kahuman pagpatukal-tukal sinan pan kalaluman yungod si pagtiriripunan-na si mga a'a. ² Agpadayon iya si pagturo' si mga iya

* **3:35** Si Grikuhanon: i mga bugtu'-ko lalla pati' mga bugtu'-ko danda, ngan i nagtukoy sinan i mga nag'aku'-na si Jesus bilang kabugtu'an si pagtu'o.

pala'in-la'in pina'agi si mga isturya nga agtukoy si kamatu'uran. Yayto i adda si nagpanturu'-na: ³ “Amati'a kam! Aniya' para'uma nga patakod basi' agsaburak. ⁴ Si pagsaburak-na si uma-na, aniya' mga gahi' nga aka'anna' dina si lalan ngan agpamadugok i mga manuk-manok pagtuktok. ⁵ Aniya' liwat mga gahi' nga aka'anna' dina si mga malambo bato nga manipis hamok i pitak-na si dyata'. Sanglit tulos to anudok tungod si kanipis-na si pitak. ⁶ Pero ngan pamanas-na si allaw, alayong to dayon mga tinanom ngan a'uga tungod kay kulang i kalanga-na si mga gamut-na. ⁷ Aniya' liwat mga gahi' nga aka'anna' dina si pitak nga aniya' pa mabilin mga gamut-na si simpot. Sanglit ngan panuduk-na si simpot, agsuputan-na dina si simpot i mga tinanom hasta nga ga'i akabuwa'. ⁸ Pero aniya' may liwat mga gahi' nga aka'anna' si mahalap pitak. Sanglit mahalap i panuduk-na, anhaya ngan amuwa'. Aniya' sito mga mahalap pitak nga i kutsitsa-na agtraynta dubli kuntra si nagpasaburak, aniya' may magsaysinta, ngan aniya' may mag'addahatos.” ⁹ Agtapus-na si Jesus i isturya-na si pagpinugad, “Si mga a'a makapamati', kunta' amati'!”

I Katuyu'an-na si mga Isturya

nga Agtukoy si Kamatu'uran

Mateo 13:10-15; Lukas 8:9-10

¹⁰ Ngan kas Jesus na hamok i mabilin ari, agpamatilaw i ka'agsuban kahuruwang-huwang-na huwang si Dusi kon ay i tinago' karuyag sidngun-na si mga isturya-na. ¹¹ Anaruman si Jesus, “Nagpumwan-na si ka'am i pagsabut-bi nga iya

i nagparatago' siray, kon pinapa'i i a'a akasakop si nagpanhadi'an-na si Diyos, pero nagparatago' payto si mga ma'in pa angay papasakupon. Sanglit i mga isturya nga agtukoy si kamatu'uran i nagparagamit-ko ¹² basi'

sigi hamok mga iya buruslungay, pero gana' mga sakulawan-na.

Sigi hamok paramati'ay, pero gana' mga sasabutan-na.

Kon ma'in da'inan sinan, abawa na kunta' mga iya pagtu'o si Diyos

ngan apasaylo na kunta' mga iya.”*

Ag'isplikar-na si Jesus

i Isturya si Parasaburak

Mateo 13:18-23; Lukas 8:11-15

¹³ Mangno aminugad si Jesus, “Kon ga'i kam anabot siray isturya, pinapa'i may pakasabut-bi si ditangnga' pa mga isturya nga agtukoy si kamatu'uran? ¹⁴ I nagpasaburak-na si para'uma, iya i allingon. ¹⁵ Aniya' mga a'a nga akapariho si lalan kon singnga aka'anna' to mga gahi'. Si uras pakapamati'-na mga iya, annakka dayon si Satanas ngan ag'ala'-na si mga iya i allingon nga nagpasaburak si mga inisipan-na. ¹⁶ Aniya' may magpakapariho si mga malambo bato nga manipis hamok i pitak-na si dyata'. Si uras si pagpamati'-na, mga malipayon dayon mga iya pagkarawat si allingon. ¹⁷ Pero tungod kay mababaw hamok i gamot ato sito mga a'a, ma'in maliyat i pagti'us-na. Si panakka-na si mga kakurihan o ma'in

* **4:12** Isa 6:9,10

ngani' si pagpasakit-na si la'in tungod si pagtutu'o si allingon, pa'amban dayon mga iya si mga pagtutu'u-na. ¹⁸ Aniya' namay magpaka-pariho si pitak nga aniya' mga titudok simpot. Iyay nan i mga a'a nga akapamati' pahalap si allingon ¹⁹ pero si katapus-tapusan agparasalod si mga iya i kabaraka si pagpanginabuhi', i daya'on kalipayan-na si kayamanan hasta pa i dimu'an mga sasindakan-na. Iyay nan dimu'an i makapugong si pagtubu'-na si allingon, sanglit ga'i akabuwa'. ²⁰ Pero aniya' mga a'a magpaka-pariho kamutangan si mahalap pitak. Agpakapamati' to si allingon ngan ag'aku'-nay to gayod, sanglit mahalap i pagbuwa'-na. Aniya' sito nga i kutsitsa-na si allingon agtraynta dubli, aniya' may magsaysinta, ngan aniya' may mag'addahatos.”

I Lampara

si Dilalum-na si Batiya'

²¹ Agpadayun-na si Jesus i mga allingun-na, “Say i magsulsol lampara para hamok tambunan-na si adda batiya' o ma'in ngani' agpa'anna'-na dina si dilalum-na si katri? Lugod, agpa'anna'-nay to si tama' pamma'anna'an. ²² Pariho si mga allingun-ko, bisan kon nagparatago' ina'anto, akaguwa' to gihapon ngan kinakulawan, ngan bisan kon nagparatambunan, abaway to si pangulawan-na si dimu'an. ²³ Si mga a'a makapamati', kunta' amati!”

²⁴ Agpinugad-na liwat mga iya, “Tuninungi-bi pahalap i mga sapamati'an-bi! Bisan ay i nagsukulan-bi, iya may i surukulan pagpabalik si ka'am nga aniya' pasubra-na. ²⁵ Bisan say i aniya',

iya i binuwanan pa; pero bisan say i gana', hasta pa i diki'it tawa'-na, inala' pa tikang si iya.”

I Isturya Hi'unong

si mga Magpanubo' Gahi'

²⁶ Agpadayon gihapon si Jesus pag'isturya, “I paghadi'-na si Diyos, akapariho sito: Aniya' lalla magpasaburak si gahi'-na. ²⁷ Bisn kon i nagpanginanu-na hamok i ka'agsuban buhat-na allaw sangom, agpadayon i pagtuduk-na ngan sigi tutubo' i mga tinanum-na. Pero ga'i iya akatu'anang kon pinapa'i nan ahimo. ²⁸ I pitak mismo i magpahaya si mga tinanom basi' amuwa'. Si primiro anudok, mangno anubo', ngan si kata-pusan, iya i pagbuwa'-na. ²⁹ Ngan kon matahak na i buwa'-na, sa'asyab-na na kay uras na si pag'ani.”

I Isturya Hi'unong

si Lisu-na si Mustad

Mateo 13:31-32; Lukas 13:18-19

³⁰ Agpatilaw si Jesus, “Ay pa ba' i pinakumpararan-ko si paghadi'-na si Diyos? Ay pa ba' isturyaha nga agtukoy si kamatu'uran i garamitun-ko pag'ispikar sito? ³¹ Akapariho si lisu-na si tinanom mustad, nga iya i pinakamadiki' liso si kalibutan nga satanumbi. ³² Pero kon anubo' to liso, iya i adda pinakamahaya si dimu'an tinanom. Aniya' sito mamahaya sanga-na nga pwidi sa'ansalahan-na si mga manuk-manok.” ³³ Malabbat pa purupariho sito mga isturya nga agtukoy si kamatu'uran i naggamit-na si Jesus pagpasamwak si allingun-na tubtob si sakaya-na mga iya pagsabot. ³⁴ Gana'

pinahallingan-na nga ga'i aggamitan-na sito klasi mga isturya; pero ngan mga iya na hamok si mga inadalan-na, ag'isplikar iya si dimu'an.

I Pagpahuda'-na si Jesus

si Madlos

Mateo 8:18,23-27; Lukas 8:22-25

³⁵ Ngan kasanguman sinan mismo allaw, agpinugad-na si Jesus i mga inadalan-na, “Patalabok kita kam pan dambila’.” ³⁶ Sanglit, pa'amban mga iya si kalabbatan. Pamasang'at i mga inadalan-na ari si paraw nga ari andang si Jesus, ngan agpamataliwan. Aniya' liwat mga la'in paraw magpamaya' si mga biyahina. ³⁷ Kata'ud-ta'uran, hintak angusog i bariyo, amuk'ay i mga mahaya alon nga salakay-na i paraw hasta nga mapapannu'on to. ³⁸ Pero mahalap dina i pamaturi-na si Jesus nga di'ulunan pa gayod ari si ulin-na si paraw. Sanglit agpukaw-na iya si mga inadalan-na ngan agpamatilaw si iya, “Ma'istro, ga'i ba' kaw agmalasakit si kami? Matutulluron na kita kam!”

³⁹ Anunggo si Jesus ngan pugung-na i bariyo, “Pahuwaya!” ngan agmandaran-na liwat i mga alon, “Anlinawa!” Angalma i bariyo ngan hintak anlinaw. ⁴⁰ Mangno pinugad-na si Jesus i mga inadalan-na, “Ay kay agkataralaw kam? Ga'i pa ba' kam hamok gihapon agtapod?”

⁴¹ Bali haya i katalaw-na mga iya bawa i pag'usa ngan agsipurupatilaway, “Ay ba' to iya? Bisan i bariyo pati' i mga alon agpansunod si iya!”

5

Agpahalap-na si Jesus

i Nagbawa-bawa A'a

Mateo 8:28-34; Lukas 8:26-39

¹ Ga'i agliyat, anakka kas Jesus si dambila'-na si danaw, ari si lugar-na si mga Gerasenes.*

²⁻³ Pasalta-na si Jesus si paraw, aniya' dayon sapantawan-na lalla nga pagawas pa hamok tikang si adda si mga kwiba panlalabbungan kon singnga iya agpara'istar. Nagbawa-baway nan si mga mara'at espiritu ngan gana' makagapos si iya bisan pa kadina. ⁴ Pirmi na nagparagapos i tamburu'-na pati' i kitid-na pero parapuknut-na hamok ngan agparabuka-na i pu'un-na si kadina ari si kitid-na. Gana' makapugong si iya tungod si kakusug-na. ⁵ Allaw sangom, sigi hamok iya layaw-layaw ari si mga panlalabbungan pati' si mga katagudturan, nga sigi hamok turakaw ngan para'unay-na agsamad si bato i puhu'-na.

⁶ Ngan pakakulaw-na may si lalla si Jesus ari si katalahan, alahi iya pagtupo' ngan anluhod atubang sito ⁷ huwang i pagturakaw, “Ay i tuyu'-mo si ako, Jesus, Dadi'-na si Gilalabawi Diyos? Agsumpa'a si Diyos nga ga'i ako agpasakitan-mo!”

⁸ Akapinugad iya sinan tungod si pagmandar-na si Jesus, “Hoy! Ka'aw, yawa' kaw, pa'ambana anan si puhu'-na!”

* **5:1** Ma'in malabbat si mga kada'an kupya si Kasuratan nga i maka'anna' dina: si lugar-na si mga Gadareno kay agtapit i duwa syudad Gadara pati' Gerasa. Kulawin si Mateo 8:28; Lukas 8:26 pati' si mapa si pahina 22.

⁹ Mangno agtilaw-na iya si Jesus, “Say i arunmo?”

Anaruman may i lalla, “Kalabbatan. Iyay nan i arun-ko, kay bali kami' labbat!” ¹⁰ Mangno sigi hamok iya pakimalu'oy si Jesus nga ga'i pagtabrog si mga mara'at espiritu pagawas siray lugar.

¹¹ Aniya' magtarambak kabaktinan matapit ari nga agparapamu'ad si bihing-na si tagudtod. ¹² Agparapakimalu'oy i mga mara'at espiritu si Jesus, “Pabawahon kami' pada'iray si kabaktinan ray ngan tugutin kami' nga akabalyo si mga puhuna.” ¹³ Sanglit agtugutan-na mga iya. Pamaguwa' i mga mara'at espiritu ngan diritso pamabalyo si kabaktinan. Mangno palahi i bug'os grupo, mga dos mil dimu'an, pada'iray si pangpang diritso si buwahi' ngan agkaralimbo.

¹⁴ Pamalahi i mga magpangataman si kabaktinan pan syudad hasta si katahuk-tahukan ngan agpamakatu'an nga aniya' hinabo'. Sanglit agpamada'iray i mga a'a pagpanginsayod. ¹⁵ Ngan panakka-na mga iya ari si Jesus, sakulawan-na mga iya i lalla nga ga'i na nagbawa-bawa si kalabbatan mara'at espiritu. Agparatingkulo' to, aniya' na badu'-na, ngan mahalap na gayod i paminsadana. Ngan tungod sinan, bali mga katalaw-na mga iya. ¹⁶ Padayon pagpasayod i mga magpakakulaw si ungod hinabo' kon pinapa'i anhalap i nagbawa-bawa ngan kon pinapa'i apirwisyo i mga baktin-na. ¹⁷ Sanglit agtikangan-na si mga a'a pagpakimalu'oy si Jesus nga kon pwidi pa'amban iya si mga lugar-na.

¹⁸ Ngan panakay-na si Jesus si paraw, makimalu'oy i nagbawa-bawa, “Pwidi ba' ako

sapabaya'-mo?"

¹⁹ Pero andiri' si Jesus. Agpinugad-nay to dina, "Agbalika na si mga kaburugtu'an-mo ngan sumatin mga iya si mahaya nagbuhat-na si Parag-dalom para si ka'aw, ngan sumatin liwat si kalu'uy-na si ka'aw."

²⁰ Sanglit pa'amban i lalla ngan aglibut-na i bug'os lugar nga sakop si Awatong Syudad. Parapasamwak-na i mahaya nagbuhat-na si Jesus para si iya, ngan ag'usa gayod i dimu'an magpaka-pamati'.

I Minatay Dadi'

pati' i Danda Makasaphid

si Badu'-na si Jesus

Mateo 9:18-26; Lukas 8:41-56

²¹ Pakatba gihapon kas Jesus pagbalik pan dam-bila', ngan bali namay labbat i magpantaram-bak ari si baybayon. ²² Kata'ud-ta'uran aniya' manakka nag'arunan Jairo nga addangan si mga punu'-na si sinaguga. Pa'akkom dayon iya si kitiran-na si Jesus. ²³ Agparapakimalu'oy gayod iya, "Agmasakit na i dadi'-ko danda! Alayon, baya'on ako ngan du'unin iya si mga palat-mo basi' anhalap ngan anlanga pa i kinabuhi'-na."

²⁴ Amaya' si Jesus si iya. Amaya' liwat i ka'aha'an si mga iya ngan nagparasaligsigan iya. ²⁵ Aniya' danda ari nga agparalalaha' dusi na ta'on. ²⁶ Bisan kon bali iya kapapabulong ngan tibos na i kwarta-na si kapapaduktor, ga'i pahuway i pag'antus-na. Imbis nga anhalap, agrara'at

may dina. ²⁷ Akapamati' iya mahi'unong si Jesus, sanglit amungyod iya si kalabbatan ngan sigi gayod iya susuksok para hamok akatapit si Jesus. ²⁸ Aka'anna' si huna'-huna'-na si danda, “Kon sasaphid-ko bisan hamok i badu'-na, sigurado anhalap ako.” ²⁹ Pakasaphid-na si sidsid-na si badu'-na, pahuway dagos i pagdaras-na si laha'-na. Sa'abat-na dayon i puhu'-na nga libri na si nagpara'antus-na.

³⁰ Aka'abat dayon si Jesus si kalugaringun-na mismo nga abantad i gahum-na pagpahalap, sanglit anili' iya si mga a'a ngan amatilaw, “Say i makasaphid si badu'-ko?”

³¹ Anaruman may i mga inadalan-na, “Sakulawan-mo may i magparapanaligsig si kita kam. Ay kay amatilaw pa kaw gihapon kon say i makasaphid si badu'-mo?”

³² Pero sigi pamuraw-puraw si Jesus pag'anda' kon say gayod i magbuhat. ³³ Mangno padugok i danda si Jesus kay sakatu'anana may i mahinabo' si iya. Pa'akkom iya si kitiran-na si Jesus ngan agkurug-kudog iya pagsumat si kamatu'uran tungod si kulba-na. ³⁴ Aminugad si Jesus, “Mana, i pagtutu'u-mo, iya i makapahalap si ka'aw. Murayaw pa kunta' i kamutangan-mo kay libri na kaw si nag'abat-mo.”

³⁵ Si pagparapahalling-na pa si Jesus, aniya' magpanakka tikang si ruma'-na si Jairo, i punu'-na si sinaguga, ngan agpanumat mga iya, “Minatay na i dadi'-mo. Gana' na pulus-na si pagpara'ulang-mo si ma'istroy nan.”

³⁶ Akapamati' si Jesus, pero agpakangbungul-bungol hamok iya ngan agsumatan-na i puno',

“Dakaw abaraka, anutu'uha hamok.” ³⁷ Mangno agpinahan-na i mga a'a pagbaya' si mga iya pwira na kas Pedro pati' i magdingsirarian, Santiago pati' Juan.

³⁸ Ngan panakka-na kas Jesus ari si ruma'-na si puno', sakulawan-na mga iya i kasamukan-na si mga paradinamag ngan sapamati'an-na mga iya i mga tinurakaw-na. ³⁹ Pasallod mga iya ngan agsimul-na si Jesus i mga parapandinamag, “Ay ba' to kasamukana? Dakam agparapandinamag! Ma'in pa iya gayod i kamatayun-na si dadi'. Yayto kamatayon, pariho hamok si magpaturi.” ⁴⁰ Nagpattawahan dina si Jesus si mga a'a, sanglit agpagawas-na mga iya dimu'an.

Mangno, ag'agda-na i tatay-na pati' i nanay-na si dadi', hasta i tallungan inadalan-na, ngan pasallod mga iya si kwarto naglibbakan-na si dadi'. ⁴¹ Agbikyaw-na i tamburu'-na si dadi' ngan aminugad, “Talitha, koum!” nga i kahulugan-na, “Ni', agsumatan-ta kaw, pabanguna!”

⁴² Pabangon diritso i dadi' nga dusi anyos i idad-na ngan agparalalangngan ari si kwarto, sanglit nginarat mga iya. ⁴³ Katapos agtugon si mga iya si Jesus nga ga'i pagparasumat si la'in a'a. Ngan agpinugad-na liwat mga iya, “Buwani-bi iya karakanon.”

6

Nagdiri' si Jesus

si mga taga Nasaret
Mateo 13:54-58

¹ Pa'amban si Jesus siray lugar ngan agbalik iya si tinubu'an-na baryo, huwang i mga inadalan-na. ² Si Allaw Pandidiskanso, agtikang iya pagturo' si sinaguga ari. Matabbol si mga magpakapamati' si mga allingun-na nga ag'usa gayod. Agsipuru-patilaway mga iya, “Singngay to a'a agpara'inala' sito dimu'an? Pambihira i kadunung-na. Pinapa'i iya akahimo sito mga makagagahom binuhatan? ³ Ma'in ba' iya i panday nga dadi'-na si Maria? Ma'in ba' iya i bugtu'-na kas Santiago, Joset, Judas, pati' si Simon? Ma'in ba' atiya' pa ato i mga bugtu'-na danda sinan?” Sanglit, agdiri'-na gayod mga iya si Jesus.

⁴ Aminugad may si Jesus si mga iya, “Nagdayaw gayod si bisan singnga i paragsumat-na si Diyos pwira na hamok si kalugaringun-na lugar, si mga kaburugtu'an-na, hasta pa si kalugaringun-na pamilya.” ⁵ Sanglit, ga'i iya akahimo si mga makagagahom binuhatan ari pwira na si pagbulong si diki'it mga maburong pina'agi si pagpadu'on si mga palat-na. ⁶ Ngan mahaya gayod i pag'usa-na si Jesus tungod si kadiki'it-na si mga a'a magtapod si iya.

Aglihug-na si Jesus

i Dusi Inadalan

Mateo 10:1,9-14; Lukas 9:1,3-5

Mangno, aglibot si Jesus si mga kaburubaryuhan ngan agparaturo' si mga a'a. ⁷ Katapos agtiripun-na i Dusi ngan aglihug-na mga iya paglibot si mga lugar saduwang-duwangay ngan agpamuwanan-na gahom pagpapinda si mga mara'at espirito. ⁸ Yayto i mga tugun-na

si mga iya: “Dakam agbawa bisan ay si mga langngan-bi pwira na si mga bastun-bi, gana' karakanon, gana' bag, ngan gana' kwarta si rilos. ⁹ Agsandalyasa kam hamok ngan dakam agbawa pagsalinan.” ¹⁰ Agsumatan-na liwat mga iya, “Bisan singnga kam nagkarawat pag'istar, dakam palalin si la'in ruma' tubtob nga pamataliwan kam sinan bungto. ¹¹ Kon anakka kam si adda lugar nga ga'i kam nagpanginano si mga a'a o ma'in ngani' ga'i kam nagpakalihan, pataliwana kam sinan lugar ngan paspasu-bi i alpug-na si kitid-bi pagpakatu'an nga gana' na baratunun-bi si mga iya.”

¹² Mangno pataliwan mga iya ngan agparapan-wali nga kinahanglan i a'a agbasol huwang si pag-bag'o. ¹³ Malabbat mara'at espirito i sapapinda-na mga iya ngan malabbat liwat mga maburong i nagpamu'bu'an-na lana basi' anhalap.

I Kamatayun-na

si Juan Paragbunyag

Mateo 14:1-12; Lukas 9:7-9

¹⁴ Mangno aka'aning'ing si Hadi' Herodes* si dimu'an mahi'unong sinan, kay abantog na si Jesus. Aniya' magpaminugad, “Sigurado nga iya si Juan Paragbunyag nga abanhaw, sanglit akakaya iya pagpakulaw sinan mga pambihira gahom.”

* **6:14** Dadi'-na iya si Hadi' Herodes ngan si kamatu'uran gu-birnadador hamok iya kay nagsiyuhan iya si mga taga Roma i kahaya'an-na si lugar nagtinagalan-na pwira na si Galilea pati' Perea pero nagkagara'an pa gihapon iya pagban'o Hadi' pariho si tatay-na. Kulawin si Mateo 14:1.

¹⁵ Aniya' liwat magpaminugad, “Iya si Elias nga agbwilta na pagtuman si sa'ad!”

Ngan i ditangnga' may agpaminugad, “Paragsumat-na iya si Diyos nga akapariho si mga paragsumat siray mga panahon.”

¹⁶ Ngan pakapamati'-na si Herodes sinan mga pinahallingan, aka'anna' dagos si inisipan-na, “Sigurado, iya si Juan Paragbunyag! Agpapugutan-ko iya siray, pero abanhaw!”

¹⁷⁻¹⁸ Maliyat na panahon, agparasumatan-na si Juan si Herodes, “Supak si bala'od i pagtig'ub-mo si alla-na si sirari-mo.” Sanglit si Herodes mismo i magpadakop si Juan. Agpakadinahan-nay to ari si prisuhan. Agbuhat-nay nan si Herodes tungod si Herodias nga nagpakasalan-na bisan kon bayaw-nay to. Dati to alla-na si sirari-na nag'arunan Felipe.

¹⁹ Tungod sinan, aghumutan-na si Herodias si Juan ngan aruyag kunta' iya pagpamatay sito pero ga'i iya akahimo tungod ²⁰ kay aniya' katahap-na si Herodes si Juan ngan agpara'apinan-nay to dina kay sakilala-na nga matadong to ngan sagrado a'a. Awili iya pagpamati' si mga allingun-na si Juan, bisan kon agduwa pirmi iya isip si kada pagpakalina.

²¹ Si katapusan, anakka i nagpara'antahak-na gayod uras si Herodias pagpamatay si Juan, nga iya i pagsilibrar si kumpli'anyu-na si Herodes. Agpapakan si Herodes para si dimu'an punu'an si gubyirno, si militar, huwang na i mga mahaya a'a si Galilea. ²² Si pagkaranay na, pasallod i dadi'-na danda si Herodias ngan agsayaw iya nga gana' kapadis-na. Alipay gayod kas Herodes pati' i mga

bisita-na si sayaw-na. Sanglit agsa'aran-na iya si Herodes, “Ay i pinalaku-mo, Ni’? Buwanan-ta kaw bisan ay i karuyag-mo!” ²³ Ngan huwang si sa'ad-na agsumpa' iya, “Pumwan-ko si ka'aw bisan ay i pinalaku-mo, bisan i katunga' pa si ginhadi'anko.”

²⁴ Sanglit pagawas i durudangkanda ngan amatilaw iya si nanay-na, “Nay, ay i pinalaku-ko?”

Anaruman may i nanay, “I takuluk-na si Juan Paragbunyag.”

²⁵ Padugok dayon i durudangkanda pada'iray si hadi' ngan amalako iya, “I karuyag-ko nga pumwan-mo dayon si ako ina'anto si adda bandihado i takuluk-na si Juan Paragbunyag!”

²⁶ Akapabido' to gayod si hadi', pero ga'i iya akadiri' tungod si mga sa'ad-na nga sapamati'ana si mga bisita. ²⁷ Sanglit, aglihug-na i paragmatay-na pag'ala' si takuluk-na si Juan. Pa'amban dayon i naglihug-na ngan agpugutan-na si Juan ari si prisuhan. ²⁸ Mangno nagbaway to si bandihado pada'iray si durudangkanda, katapos, iya na i magpumwan sito si nanay-na. ²⁹ Ngan pakapamati'-na sinan si mga inadalan-na si Juan, agpamada'iray mga iya pag'ala' si bangkay-na basi' ahulid si adda kwiba panlalabbungan.

Agpakakan si Jesus

mga Singko Mil A'a

Mateo 14:13-21; Lukas 9:10-17; Juan 6:5-13; Markos 8:2-9

³⁰ Ngan pabwilta-na si mga apostol pagbaya' gihapon si Jesus, kahuman si pagpanlibut-na, agsumat mga iya si dimu'an binuhatan-na pati' si mga satura'-na. ³¹ Bali labbat i mga a'a nga sigi hamok tarakkahay ngan sigi taraliwanay hasta nga gana' na gayod uras-na kas Jesus pati' si mga inadalan-na bisan si pagkakan. Sanglit agpinugad-na si Jesus i mga inadalan-na, "Tana kam pamada'iray si adda mamingaw lugar basi' akadiskanso may kam." ³² Sanglit mga iya hamok kas Jesus mamanakay si paraw pagpada'iray si mamingaw lugar.

³³ Pero malabbat i makakilala si mga iya nga agpakakulaw si mga pataliwan-na. Yaynan mga a'a agpanlalahi pagpangagda si mga kaburubungtuhan ngan agpandahulo mga iya pada'iray si mga tarakkahan-na kas Jesus pati' si mga inadalan-na. ³⁴ Ngan pasalta-na si Jesus si paraw, sakulawan-nay to kalabbatan to magpantarambak ngan alu'oy gayod iya, kay day pariho mga iya si mga karniro nga gana' mangngataman. Sanglit maliyat gayod i pagturu'-na sito mga a'a.

³⁵ Ngan pagsasaray-na na si allaw, padugok si Jesus i mga inadalan-na ngan agpaminugad, "Kuhap na, ngan mamingaw liwat to lugar. ³⁶ Pamalitirahon naynan mga a'a basi' agpakapada'iray na mga iya si mamatapit baryo pati' katahuk-tahukan ngan agpakaballi si mga karakanun-na."

³⁷ Pero anaruman dina iya, "Ka'am na hamok mamuwan karakanon si mga iya."

Anaruman may mga iya, “Ay? Aruyag ba' kaw nga palangngan kami' pagballi pan para hamok pinumwan si mga iya? Agkinahanglan kita mal-abbat kwarta, mga dos syintos dinari† diplata!”

³⁸ Amatilaw gihapon si Jesus, “Pira pa bug'os pan-bi nan? Kulawi-bi daw.”

Ngan pakakatu'an-na mga iya, agsumatan-na mga iya si Jesus, “Lima nayto hamok pati' duwa liwat agon.”

³⁹ Mangno agmandaran-na si Jesus i mga inadalan-na pagpamalumpagi' si mga a'a grupu-grupo si kagabunan. ⁴⁰ Sanglit agpanlumpagi' i mga a'a, ngan aniya' mga grupo magsa'uru'addahatos pati' aniya' magsasurusingkwinta. ⁴¹ Katapos, ag'ala'-na si Jesus i lima bug'os pan pati' i duwa agon. Anhangad iya ngan agpasalamat si Diyos. Mangno agpanurutabbi'-na ngan agpumwan-nay to si mga inadalan-na pagtaltag si mga a'a. Agpuruparti-na liwat i duwa agon si dimu'an. ⁴² Agpakakakan i dimu'an ngan agpakagustuhan. ⁴³ Katapos akatipon pa dina i mga inadalan dusi sagad nga puro panno' si tinurutabbi' la'a pati' si agon. ⁴⁴ Bisan i mga lalla hamok magpakakakan siray allaw anakka si singko mil.

Aglalangngan si Jesus

si Buwahi'

Mateo 14:22-32,34-36; Juan 6:16-21

⁴⁵ Agpasakay-na dayon si Jesus i mga inadalan-na si paraw basi' akadahulo mga iya pagbalik

† **6:37** I balur-na si dinari akapariho si adda allaw swildo.

si syudad Betsaida, myintras nga agparapalitira pa iya si mga a'a. ⁴⁶ Katapos si pagpataliwan-na si mga iya, pada'iray si Jesus si adda tagudtod pagpangadyi'.

⁴⁷ Ngan kasanguman, anakka si tangnga'-na si danaw i paraw ngan agsulu-sulo na hamok si Jesus si hubas. ⁴⁸ Sakulawan-na nga nagkurihan i mga inadalan-na pagliyu-liyo kay sungsong mga iya si bariyo. Sanglit kamananalungan, bukd-na i mga inadalan-na nga aglalangngan hamok si buwahi'. Pero pakalabay-na kunta', ⁴⁹ sakulawan-na si mga inadalan-na nga agparalalangngan iya si buwahi', ngan pagkagasi-na mga iya nga kalag i mga sakulawan-na. Agpakaturakaw mga iya ⁵⁰ tungod kay mga iya dimu'an akakulaw, ngan bali gayod i mga katalaw-na.

Pero aminugad dayon si Jesus, “Dakam atalaw, akoy to! Agsariga kam hamok.” ⁵¹ Pakasang'at-na si Jesus si paraw, angalma dayon i bariyo. Ag'usa gayod i mga inadalan-na. ⁵² Kunta' ga'i mga iya agda'inan sinan, pero hasta i mahinabo' si pan ga'i pa liwat sasantup-na mga iya kay ga'i pa mga iya aka'isip malalom.

⁵³ Pakatalabuk-na mga iya si danaw, padu'ong mga iya si adda lugar nga sakop si Genesaret† ngan ari agpa'ingkut-na i mga paraw-na. ⁵⁴ Si pamasalta-na mga iya si paraw, sakilala-na

† **6:53** Parti si Genesaret, aniya' duwa pagsabot: 1. Arun-nay nan si kapatagan bihing si Danaw Galilea nga agtangnga' si syudad Capernaum pati' si bungto Magdala. Kulawin si mapa si pahina 174. 2. Arun-nay nan si adda madiki' bungto anan sinan kapatagan. Parti si Danaw Genesaret, kulawin si hawud-na si pahina 167.

dayon si mga a'a si Jesus. ⁵⁵ Sanglit agpatugon dayon i mga sunsari'i paglahi pada'iray si kaburubaryuhan basi' sabayawan-na mga iya si tipo i mga maburong pagbawa kon singnga na si Jesus. ⁵⁶ Bisan palingnga si Jesus, si kaburubungtuhan, kaburubaryuhan o katahuk-tahukan, sigi barawahay i mga a'a si mga maburung-na ari si mga mirkado. Agparapakimalu'oy mga iya nga kon pwidi agpakasaphid i mga maburong bisan i sidsid-na hamok si badu'-na, ngan agpanhalap i dimu'an makasaphid.

7

I Minuklatan Tuluhu'an *Mateo 15:1-9*

¹ Naggurubukan si Jesus si mga Parisiyo huwang si ditangnga' mga paragturo' bala'od nga man Jerusalem. ² Sakulawan-na sito mga a'a nga aniya' si mga inadalan-na si Jesus nga agkakan ma'in limpyado i mga tamburu'-na, nga i nagtukoy, iya i ga'i pagkusu'-na mga iya ³ sigon si minuklatan-na mga iya tuluhu'an. Gana' si mga Hebro magkakan kon ga'i dahulo agkuso' si tama' pa'agi labihan na i mga Parisiyo. ⁴ Ngan kon tikang gayod mga iya si mirkado, ga'i mga iya agpamangan hasta nga ga'i dahulo agpamandi. Ngan agsunod mga iya malabbat pa mga pala'in-la'in rilihuso kabatasanan, pariho si tama' pa'agi paghugas si baso, pitsil pati' kaldiro.*

* **7:4** Ma'in malabbat si mga kada'an kupya si Kasuratan nga agtamba: pati' i mga panhahapa'an si pammanganan.

⁵ Sanglit, agrikلامو ari si Jesus i mga Parisiyo pati' i mga paragturo' bala'od, “Apa'i may kay ga'i agkiwa i mga inadalan-mo sigon si minuklatan-ta kam tuluhu'an? Myintras agpamangan, gana' si mga iya magkuso' si tama' pa'agi.”

⁶ Anaruman dina si Jesus, “Tama' gayod i makigpasumat-na andang si Diyos si Isaias mahi'unong si ka'am nga mga parapamakunukuno nga mga rilihuso. Aka'anna' si Kasuratan: Yayto mga a'a, agpa'unrahan-na ako pina'agi si mga allingun-na, pero la'in dina i mga sabarawan-na.

⁷ Gana' gayod kapulsanan-na si mga pag'ampu'-na si ako,

kay i mga tuluhu'an nagturu'-na mga iya, mga hinimu-himu-na hamok kasugu'an si a'a.†

⁸ Aglabbahan-bi i mga kasugu'an-na si Diyos para hamok satagalan-bi pahalap i mga hinimu-himu-na si a'a.”

⁹ Agpadayon pagpahalling si Jesus, “Mga madunong kam si pa'agi-bi pagdiri' si kasugu'an-na si Diyos para hamok asunod i mga kabatasanan-bi! ¹⁰ Halimbawa' si mandu'-na si Moises, ‘Tahurin i tatay-mo pati' i nanay-mo,’‡ ngan aniya' liwat, ‘Bisan say i magmaldisyon si tatay-na o nanay-na, kinahanglan iya amatay.’§

¹¹ Pero agturo' kam dina nga ma'in kinahanglan pagbulig si mga mahanak, ngan kon aniya' inanna'-na si addangan, pwidi iya akapasangil si pagpinugad, ‘Korban to,’ nga i kahulugan-na, ‘Tawa'-nay to si Diyos.’ ¹² Kon da'inan sinan,

† **7:7** Isa 29:13 ‡ **7:10** Exo 20:12; Deut 5:16 § **7:10** Exo 21:17; Lev 20:9

ga'i iya agtugutan-bi pagbulig si tatay-na pati' nanay-na. ¹³ Kon sugad, agpara'-bi i gahum-na si allingun-na si Diyos pina'agi si nagpapasa-bi mga kabatasanan. Ngan malabbat pa liwat nagbuhat-bi nga pariho sito.”

Imga Buhat

nga Akaparigsok si A'a

Mateo 15:10-20

¹⁴ Mangno agban'u-na gihapon si Jesus i magpantarambak pagpadugok si iya ngan agpanumatan-na, “Amati'a kam dimu'an, ngan sabutu-bi to! ¹⁵ Gana' gayod pasallod si puhu'-na si a'a nga akaparigsok si iya, kundi' i pagawas dina.”*

¹⁷ Kata'ud-ta'uran, pa'amban kas Jesus sito ka'aha'an. Ngan pakasallud-na na mga iya si ruma', amatilaw i mga inadalan-na hi'unong sinan isturya nga agtukoy si kamatu'uran.

¹⁸ Anaruman si Jesus, “Mga maluya pa kam gayod! Ga'i pa ba' kam gihapon agpakasabot? Gana' gayod pasallod si puhu'-na si a'a tikang si mga nagkakan-na nga akaparigsok sinan a'a ¹⁹ kay ga'i may akasallod si kina'iya-na, pero pasallod dina si battung-na ngan pagawas gihapon si puhu'-na.” Si pagpahalling-na sinan, agsumat si Jesus nga angay nagkakan i dimu'an karakanon.†

²⁰ Mangno agpadayun-na i mga allingun-na si Jesus, “I pagawas si a'a, iya i makaparigsok si iya. ²¹ Kay tikang si kina'iya-na, man

* **7:15** Ma'in malabbat si mga kada'an kupya si Kasuratan nga agtamba: (16) Si mga a'a makapamati', kunta' amati! † **7:19** Si Grikuhanon: limpyado i dimu'an karakanon.

inisipan-na may liwat gayod, agtikang i pagbuhat si mga sala' pariho si mga mara'at inisipan, pag'ubay si bisan say hamok sasindakan-na, pagtangkaw, pagmatay, pagbisyo si pagdangallahañ, ²² pagkabintahuso, pagtuyo' pagpasakit si la'in, pagdaya', mga malaw'ay binuhatan, ka'awa', paggutgot, pagdayaw mismo si kalugaringon, pati' ga'i paghuna'-huna' si mga titakka hinabo'. ²³ Iyay nan dimu'an i mga mara'at binuhatan nga tikang si sallud-na si a'a ngan akaparigsok si iya.”

I Pagtu'u-na

si Danda taga Siria

Mateo 15:21-28

²⁴ Katapos, pa'amban kas Jesus ari siray lugar ngan diritso pamada'iray si lugar nga sakup-na si syudad Tiro. Pamadiskanso mga iya si adda ruma' ngan aruyag kunta' si Jesus nga gana' makatu'anan kon singnga iya, pero ga'i pwidi atago' nga ari iya. ²⁵ Mala' ngani' kay aniya' danda ari makapamati' mahi'unong si Jesus sanglit pada'iray dayon iya kay aniya' dadi'-na danda nagbawa-bawa si mara'at espirito. Pa'akkom iya si kitiran-na ²⁶ bisan kon adday to iya Grika nga a'allom sallod si Fenicia nga nagtinagalan-na si Siria. Makimalu'oy iya si Jesus pagpapinda si mara'at espirito magbawa-bawa si dadi'-na.

²⁷ Pero anaruman dina si Jesus, “Kinahanglan nga pinakakan dahulo i mga dadi'. Ma'in tama'

† **7:21** Si pangulawan-na si Diyos, pariho gayod i baratunun-na si magbisyo pati' si kapadis-na.

pagsiyo si kinakan-na mga iya basi' apatapok hamok si mga ka'idu'an.”§

²⁸ “Ungod nan, Sinyor,” lingun-na may si danda. “Pero bisan ngani' i mga ka'idu'an ari si dilalum-na si lamisa, agpakakakan gihapon si mga mu'mo' sataktak-na si mga dadi'!”

²⁹ Sanglit agsarumanan-na iya si Jesus, “Hala, tungod si saruman-mo akabalik na kaw si ka'am ray; pa'amban na ina'anto i mara'at espiritu si dadi'-mo!”

³⁰ Agbalik i danda ngan sakatu'anan-na dayon nga ag'ambanan-na na dina si mara'at espiritu i dadi'-na nga agparalibbak ari si mga katri-na.

Agpahalap-na si Jesus

i Lalla nga Ngula pati' Bungol

Mateo 15:29-31

³¹ Katapos, pa'amban kas Jesus si lugar nga sakop si Tiro ngan pa'agi mga iya si mga sakop si Sidon pati' si Awatong Syudad si pagbalik-na mga iya pan Danaw Galilea. ³² Aniya' mga a'a magpamada'iray si Jesus nga agpamawa bungol lalla nga makuri gayod akayawit. Makimalu'oy to mga a'a si Jesus pagdu'on si lalla. ³³ Sanglit ag'agda-na si Jesus i lalla nga akabulag mga iya si magpanggubok ari. Agpasallud-na i mga tutturu'-na si Jesus si mga talinga-na si lalla, mangno anrukda' iya ngan ag'antanan-na i dalla'-na si lalla. ³⁴ Katapos, anhangad iya, anhingasong

§ **7:27** I nagtukoy mga dadi', iya i mga kaparihu-na Hebro si Jesus ngan i mga ka'idu'an may, iya i mga ma'in Hebro pariho si danday to ato.

malalom, ngan aminugad si Hebruhanon, “Eph-phatha,” nga i kahulugan-na, “Angabriha!”

³⁵ Akapamati' dayon i lalla ngan gana' na maka'ulang si dalla'-na sanglit anhalap dagos i pagpahalling-na. ³⁶ Katapos, agtugunan-na si Jesus i dimu'an ari nga ga'i pagparasumat sito si la'in. Pero pariho si bisan singnga lugara, kon ay i kahugut-na si Jesus pagparadiri', iya may liwat dina i kapusukadu-na si mga a'a pagparasumat. ³⁷ Ngan ag'usa gayod i dimu'an makapamati' ngan agparapaminugad, “Mahalap gayod i dimu'an nagbuhat-na! Sapayawit-na bisan i ngula ngan sapapakali-na bisan i bungol!”

8

Agpakakan si Jesus

mga Kwatro Mil A'a

Mateo 15:32-39; Markos 6:32-44

¹ Ga'i agliyat, bali namay labbat i magpang-gubok si Jesus. Ngan gana' na mabilin si mga pagkakan-na, agban'u-na si Jesus i mga inadalan-na ngan agpaminugad-na, ² “Alu'oy ako sito mga a'a, kay tallo allaw na mga iya i pag'istar-na ato paghuwang si kita kam, sanglit akatibusan si mga balun-na. ³ Kon palitira-ko mga iya pagpabalik nga mga linganto, sigurado nga aniya' si mga iya magkadirismayo si lalan, kay matala i nagpanlalangnganan-na si ditangnga' pagpada'ito.”

⁴ Amatilaw i mga inadalan-na, “Pero singnga may kita kam anganda' ato si kamingawan si kinahanglanon pan pammakakan?”

⁵ “Pira pa bug'os pan-bi nan?” lingun-na si Jesus. Anaruman may mga iya, “Pito' nayto hamok.”

⁶ Agmandaran-na si Jesus i mga a'a paglumpagi'. Mangno ag'ala'-na i pito' bug'os pan, agpasalamat si Diyos, ngan agturutabbi'-na. Agpumwan-na si mga inadalan-na pagtaltag si mga a'a, ngan agpanbuhat-nay to. ⁷ Aniya' pa mga iya diki'it mamadiki' agun-na. Agpasalamat liwat iya sito ngan agsumatan-na mga iya pagtaltag gihapon. ⁸ Agpakapamangan i dimu'an ngan agpakagus-tuhan. Katapos akatipon pa dina i mga inadalan-na pito' sagad nga puro panno' si mga tinu-rutabbi' la'a. ⁹ Bisan i mga lalla hamok mag-pakakakan siray allaw anakka si mga kwatro mil. Pakapalitira-na si Jesus si mga a'a, ¹⁰ pasang'at dagos iya si paraw, huwang i mga inadalan-na ngan agbiyahi pada'iray si lugar-na si mga Dal-manutano.*

I Pagpalako Pangngilalahan

si Langitnon Kasiguruhan

Mateo 16:1-4

¹¹ Mangno, aniya' mga Parisiyo magpa-mada'iray si Jesus ngan nagpara'ulit-ukit iya huwang i pagpara'anda' pangngilalahan si langitnon kasiguruhan para si mga iya pagsiguro nga ungod gayod agka'adda mga iya si Diyos. ¹² Anhaguyhoy si Jesus ngan aminugad, “Apa'i may kay agparapanganda' mga a'ay to ina'anto panahon si pangngilalahan si langitnon

* **8:10** I mga Dalmanutano, iya liwat i nag'arunan: mga Mag-daleno. Kulawin si Mateo 15:39.

kasiguruhan? Agsumatan-ta kam, gana' na parakulawon pangngilalahan si mga iya!”

¹³ Sanglit patalikot kas Jesus si mga Parisiyo ngan pabwila mga iya pan paraw ngan agtikang gihapon mga iya pagkatba pan dambila'.

I Pammatubu'-na si mga Parisiyo

pati' i Tawa'-na si Herodes

Mateo 16:5-11

¹⁴ Sadiskubrihan-na si mga inadalan-na nga salimutan-na mga iya pagbawa pan, pwira na si adda hamok bug'os mabilin si paraw. ¹⁵ Pero si Jesus namay, agpadayon pagturo' si mga iya pina'agi si pagpada'an, “Agmatuha kam! Agpanlikaya kam si pammatubu'-na si mga Parisiyo pati' i tawa'-na si Herodes.”

¹⁶ Sanglit agsingurub-ngurubay dayon mga iya, “Sapahalling-na gad nan hamok kay gana' na pan-ta kam, ngan agkinahanglan pammatubo' paghimo.”

¹⁷ Sakatu'anan-na andang si Jesus i mga bararagaw-na, sanglit agtilaw-na mga iya, “Ay kay agbararagawan-bi gayod i ga'i pakabawa-ta kam balon? Ga'i pa ba' kam hamok gihapon amuklat o agpakasantop? Agdiri' ba' kam pag'isip malalom?

¹⁸ Aniya' mga mata-bi; ga'i ba' sakulawan-bi? Aniya' liwat mga talinga-bi; ga'i ba' sapamati'an-bi? Ga'i ba' sa'intuman-bi ¹⁹ kon pira pa dina sagad satipun-bi nga puro panno' si la'a-na si mga a'a ngan pagturutabbi'-ko si lima bug'os pan para si singko mil a'a?”

Anaruman may mga iya, “Dusi.”

20 “Ngan pagturutabbi'-ko liwat si pito' bug'os para si kwatro mil a'a, pira pa dina sagad i satipun-bi nga puro panno' si mga la'a?”

Anaruman mga iya, “Pito'.”

21 Sanglit agtilaw-na mga iya si Jesus, “Tara', kapa'i may kay ga'i pa kam hamok gihapon ag-pakasantop?”

Agpakulaw-na si Jesus i Buta

22 Ngan panakka-na kas Jesus si syudad Bet-saida, aniya' magpamawa buta lalla pada'iray si iya. Agpamakimalu'oy to si Jesus pagdu'on si nagbawa-na mga iya. 23 Sanglit agpatuttut-na si Jesus i buta pagawas si syudad. Katapos agrukda' si Jesus panhirog si mga mata-na si buta. Agdu'unan-nay to si mga palat-na ngan amatilaw, “Aniya' na ba' sakulawan-mo?”

24 Mamuraw-puraw i lalla ngan anaruman, “Oho', sakulawan-ko na i mga a'a, pero i pagkulaw-ko si mga iya day mga kakayuhan nga parapanlalangnan.”

25 Agdu'unan-na gihapon si Jesus i mga mata-na si buta ngan anhalap dayon i pagkulaw-na nga bali na gayod kaklarado. 26 Mangno agpabalik-na si Jesus i lalla ngan agtugunan-na, “Dakaw na pa'agi si syudad si pagbalik-mo si ka'am ray.”

I Pagkakilala-na si Pedro

si Jesus

Mateo 16:13-16; Lukas 9:18-20

27 Katapos, agpamada'iray-na kas Jesus pati' si mga inadalan-na i kaburubaryuhan nga sakop si bungto Cesarea Filipos. Si pagparalalangnan-na

mga iya, amatilaw si Jesus, “Si mga burubaragaw-na si mga a'a, say may kuno' ako?”

²⁸ Anaruman may mga iya, “Aniya' magpaminugad nga ka'aw kuno' si Juan Paragbunyag, ngan i ditangnga' may, ka'aw kuno' si Elias. Pero aniya' liwat magpaminugad nga tingali addangan pa kaw kuno' si mga paragsumat-na si Diyos siray.”

²⁹ Amatilaw gihapon iya, “Pero para si ka'am, say may i pagkakilala-bi si ako?”

Anaruman may si Pedro, “Ka'aw i Tinu'inan Mannanalwas.”

³⁰ Agtugunan-na mga iya si Jesus nga ga'i pagsumat si bisan say hi'unong si iya.

I Pag'ambit-na si Kada Inadalan

si mga Pag'antus-na si Jesus

Mateo 16:21-28; Lukas 9:22-27

³¹ Katapos sinan, agtikangan-na si Jesus agturo' i mga inadalan-na, “Kinahanglan ag'agi pala'in-la'in kasakitan i Pinili' A'a ngan diriri'on iya si mga mata'o kamabu'utan, si mga puno' paraghalad, pati' si mga paragturo' bala'od. Pwira pa sinan, maratayon iya, pero abanhaw si katallo allaw.”

³² Agpaklaru-nay nan gayod si mga inadalan-na, sanglit ag'agda-na iya si Pedro pabulag basi' sasuit-na i amu-na.

³³ Pero anili' dina si Jesus, buslung-na i ditangnga' mga inadalan-na, ngan ag'isugan-na si Pedro, “Ala'on nan si inisipan-mo, kay tawa'-nay nan si Satanas! Imbis nga i mga katuyu'an-na si Diyos i nagpanginanu-mo, i tawa'-na dina si a'a i nagpasi'urug-mo!”

³⁴ Kata'ud-ta'uran, agban'u-na si Jesus i mag-pantarambak ari pagtapit si iya, huwang i mga inadalan-na ngan agpanumatan-na, “Kon aniya' maruyag pagbaya' si ako, kinahanglan limut-na i mga kalugaringun-na katuyu'an, ngan agsunod si ako. Padayun-na i pag'ako' si mga pag'antus-na pariho si adda makamamalo' kamatayon si kudos.

³⁵ Kay bisan say i magpasiguro si kalugaringun-na kinabuhi' ina'anto, iya dina i tikarag si dimu'an tawa'-na hasta pa i kinabuhi'-na. Pero bisan say i magkarag si kalugaringun-na kinabuhi' para si ako pati' si mahalap sumat, iya dina i aniya' ungod kasiguruhan-na. ³⁶ Ay i kapulsanan-na kon satawa'-na si a'a i bug'os kalibutan pero agkaragan-nay to dina kinabuhi'? Gana! ³⁷ Kay gana' sapabayad-na si a'a nga sabawi'-nay nan gihapon kinabuhi'. ³⁸ Makasasala' gayod mga a'ay to ina'anto panahon, ngan makihuwang pa liwat mga iya si pala'in-la'in diyos. Sanglit, kon aniya' nga agkasipugan-na ako o ma'in ngani' i mga allingun-ko, karasipugan-na may liwat iya si Pinili' A'a si pagpada'itu-na nga nagsigahan na palibot si maka'angayan danta'-na si Tatay-na pati' si mga sagrado anghel.”

9

¹ Ngan agpadayon si Jesus si mga allingun-na, “Sumatan-ta kam si kamatu'uran, aniya' si mga satu'oy to ina'anto nga ga'i amatay tubtob nga ga'i pa mga iya sakulawan-na i katumanan-na si paghadi'-na si Diyos ato huwang si mahaya gahum-na.”

*Agla'in i Puhu'-na si Jesus
Mateo 17:1-13; Lukas 9:28-36*

² Kahuman si annom allaw, ag'agda-na si Jesus kas Pedro, Santiago, pati' Juan paghuwang si iya nga mga iya hamok. Agdahulo iya pasagka si adda madyalta bukid. Ngan panakka-na na mga iya si buntay, si pagparakukulaw-na mga iya si Jesus, anla'in i puhu'-na. ³ Amuti' nga bali suri'aw i badu'-na, anubra pa si kinulahan-na si bisan say parapu'pu'a si bug'os kalibutan i kaputi'an-na. ⁴ Mangno sakulawan-na mga iya nga hintak pamaluwa' kas Elias pati' Moises ngan agbararagaw mga iya kas Jesus.

⁵ Agsupla-na si Pedro i mga baragaw-na kas Jesus si pagpinugad, “Rabbi,* mahalap gayod kay atiya' kita kam. Anhimo kami' tallo payag-payag para si ka'am, i adda para si ka'aw, i adda may tawa'-na si Moises, ngan i adda namay tawa'-na si Elias.” ⁶ Sapinugad-nay nan kay ga'i gayod iya akatu'anang kon ay i angay pinahalling-na tungod kay bali i kangarat-na mga iya.

⁷ Mangno aniya' pahulwa' madakmol panganod ngan akatambunan mga iya sito. Aniya' busis tikang si panganod nga agpinugad, “Iyay nan i Dadi'-ko† nga hinigugma'-ko. Amati'a kam si iya!” ⁸ Mangno si pamuraw-puraw-na mga iya, gana' na mga sakulawan-na nga huwang si mga iya pwira na si Jesus.

* **9:5** I Rabbi, Hebruhanon allingon nga iya i matinalahuron pagban'u-na si Pedro si Jesus pag'ako' bilang ma'istru-na. † **9:7** Parti si kabatasanan si kada'an mga panahon pagbuwan titulo Dadi', kulawin si hawud-na si pahina 94.

⁹ Ngan padalugdug-na na mga iya man bukid, agtugunan-na mga iya si Jesus nga ga'i pagparasumat si bisan say si mga sakulawan-na, tubtob nga abanhaw i Pinili' A'a. ¹⁰ Sanglit aghilum-nay to hamok mga iya, ngan agbararagaw mga iya kon ay i karuyag sidngun-na si nagpinugad-na “abanhaw”.

¹¹ Si kata'ud-ta'uran amatilaw mga iya si Jesus, “Apa'i may kay agparapaminugad i mga paragturo' bala'od nga kinahanglan dahulo i pagpada'itu-na si Elias?”

¹² Anaruman si Jesus, “Ungod nan, kinahanglan pada'ito dahulo si Elias paghamis si dimu'an. Pero aniya' liwat maka'anna' si Kasuratan nga kinahanglan agsakit pala'in-la'in ngan nagdiri' i Pinili' A'a. ¹³ Pero sumatan-ta kam nga manatu'o na dina si Elias, ngan gana' maka'ulang si mga a'a pagbuhat si mga nagplanu-na karat'an para si iya. Sanglit atuman i maka'anna' si Kasuratan mahi'unong si iya.”

Agpahalap-na si Jesus

i Nagbawa-bawa Dadi'

Mateo 17:14-19,22-23; Lukas 9:37-45

¹⁴ Pabwilita-na mga iya ari si ditangnga' in-adalan, sakulawan-na mga iya nga bali labbat i magpanggubok sito. Aniya' mga paragturo' bala'od magparapandiskusyon si mga iya. ¹⁵ Si pakakulaw-na si mga a'a si Jesus, agpangusa mga iya kay anak kay to ngan padugok mga iya pagpangumusta. ¹⁶ Amatilaw si Jesus, “Ay ba' nagparapandiskusyunan-bi nan?”

17 Aniya' manaruman si magpanggubok, “Ma'istro, atiya' agbawa-ko i dadi'-ko lalla pada'ito si ka'aw, kay nagbawa-bawa iya mara'at espirito ngan ga'i iya agpayawit-na. 18 Bisan sumiran to nagtagbo', pirmi iya akadusmog. Agbura' i bawa'-na, agkutom, ngan agtukog i bug'os puhu'-na. Agpalaku-ko kunta' si mga inadalan-mo pagpapinda si mara'at espirito, pero ga'i mga sahimu-na.”

19 Anaruman si Jesus, “Ay badaw! Ga'i pa gayod anutu'o mga a'ay to ina'anto panahon! Pira pa i kinahanglan pag'istar-ko ato pati' i irilubun-ko si ka'am basi' agpanutu'o kam? Bawahon iya ato!”

20 Sanglit agbawa-na mga iya i dadi' pada'iray si Jesus. Pakakulaw-na si mara'at espirito si Jesus, tinakka i dadi' si buntug-na ngan atumba. Sigi ari-wasa i dadi' ngan agbura' i bawa'-na. 21 Agtilaw-na si Jesus i tatay, “Ay na i kaliyat-na si pagparada'itu-na sito?”

Anaruman may to, “Tikang pa gayod si kadadi'-na. 22 Simpira na gayod agpurbaran-na si mara'at espirito pagmatay si iya pina'agi si pagpasugba si api o ma'in ngani' pagparabbo' si buwahi'! Sanglit kon aniya' may dina sahimu-mo, alayon kalu'uyin kami' ngan buligin!”

23 “Ay i paminugaran-mo nga kon aniya' sahimu-ko?” lingun-na si Jesus. “Gana' nga ga'i ahimo si a'a kon agtutu'o.”

24 Anaruman dagos i tata', “Aniya' pagtutu'u-ko, pero buligin ako nga salupig-ko i mga nagdudahan-ko pa!”

25 Mangno sakulawan-na si Jesus nga sigi tatamba i maggurubok si mga iya, sanglit

ag'isugan-na i makapangula pati' makapabungol espirito, “Agmandaran-ta kaw, pa'ambana si dadi' nan ngan dakaw na agbalik si iya!”

²⁶ Anurakaw i mara'at espirito, agpakurug-kudug-na makusog, ngan pa'amban dayon si dadi'. Day minatay nayto nagkukulawan, sanglit matabbol i maminugad, “Minatay na iya!” ²⁷ Pero antanan-na si Jesus i tamburu'-na basi' akabangon, ngan anunggoy to.

²⁸ Kahuman si pamasallud-na kas Jesus si adda ruma', amatilaw si iya i mga inadalan-na nga gana' la'in makapakali, “Apa'i may kay ga'i ray sapapinda kami' mara'at espirito?”

²⁹ Anaruman may si Jesus, “Iyay ray i klasi-na si mara'at espirito nga apapinda hamok pina'agi si pag'ampo.”

³⁰ Pa'amban kas Jesus sinan lugar ngan pa'agi mga iya si Galilea. Ga'i aruyag si Jesus nga kinatu'anan si mga a'a kon singnga mga iya ³¹ kay agparaturu'an-na i mga inadalan-na sito: “Traray-duran i Pinili' A'a ngan papa'intrigahon iya si pagdalum-na si mga a'a. Matay-nay to mga iya, pero abanhaw si katallo allaw.”

³² Ga'i mga iya agpakasabot si karuyag sidngun-na sinan, ngan agkataralaw liwat pagpatilaw mahi'unong sinan.

I Pinakabantugan A'a

Mateo 18:1-5; Lukas 9:46-50

³³ Anakka kas Jesus si syudad Capernaum. Ngan pasallud-na mga iya si mga ruma'-na, agpatilawan-na si Jesus i mga inadalan-na, “Ay ba' i nagparapandiskusyunan-

bi ngan pagparalalangngan-tay to kam ina'an?" ³⁴ Gana' makasibo' si mga iya kay i nagparapandiskusyunan-na, iya i kon say i pinakabantugan si mga iya.

³⁵ Aningkulo' si Jesus nga ag'ararung-arungan-na iya si Dusi. Aminugad iya, "Bisan say i maruyag nga naghanged, kinahanglan iya agpa'ubos dina si kalugaringun-na basi' rilihugon iya si dimu'an." ³⁶ Aniya' dadi' nagban'u-na si Jesus ngan agpatunggu-nay to atubang si mga iya. Mangno akbayan-na ngan aminugad, ³⁷ "Bisan say i magpanginano pahalap si a'a nga ga'i mismo aka'allom si kalugaringun-na pariho sito dadi' tungod si gugma-na si ako, agpanginano gayod si ako. Ngan bisan say i magpanginano si ako, ma'in hamok ako i nagpanginanu-na, pero hasta pa liwat i magpapada'ito si ako."

³⁸ Agsumatan-na si Juan si Jesus, "Ma'istro, aniya' lalla sakulawan kami' magparapapinda si mga mara'at espirito pina'agi si paggamit si arun-mo. Agsumatan kami' nga kinahanglan iya pahuway kay ma'in iya huwang si kita kam."

³⁹ Anaruman may si Jesus, "Dakam nan a'a agsimulu-bi, kay gana' makapara'at si arun-ko si titakka mga allaw kon akahimo iya makagagahom binuhatan pina'agi si arun-ko. ⁴⁰ Kay bisan say i ga'i manguntra si kita kam, huwang may iya si kita kam. ⁴¹ Sumatan-ta kam si kamatu'uran, bisan say magpa'inom si ka'am adda baso buwahi' tungod kay sakop kam si Kristo, sigurado gayod ga'i arungay i primyo nagtagama si iya.

*I Kara'at-na si Makapasala'
Mateo 18:6-9*

⁴² “Mara'at gayod si a'a kon nagpa'ingkatan i kallung-na gilingan bato ngan nagtunura si kalawot. Pero bisan kon mara'at to, mas mahalap payto kuntra kon akapa'amban iya si la'in nga baha'o pa hamok magtutu'o.†

⁴³ Pariho kon akapa'amban si pagtutu'u-mo i nagparahimu-na si tamburu'-mo, uturon! Mas mahalap pa kon punggol i tamburu'-mo nga akaprubitso kaw si gana' katapusan-na kinabuhi', kuntra kon huwang si ka'aw i duwa tamburu'-mo nga akapan'impyrno kaw, pada'iray si gana' kapaparungun-na api.§

⁴⁵ Ngan kon akapa'amban si pagtutu'u-mo i nagparapada'irayan-na si kitid-mo, uturon! Mas mahalap pa kon punggol i kitid-mo nga akaprubitso kaw si gana' katapusan-na kinabuhi', kuntra kon huwang si ka'aw i duwa kitid-mo nga linaho' kaw pan impyrno.

⁴⁷ Ngan kon akapa'amban si pagtutu'u-mo i nagparakukulawan-na si mata-mo, ala'on adday nan! Mas mahalap pa kon buta i adda mata-mo nga akasallod kaw si ginhadi'an-na si Diyos kuntra kon huwang si ka'aw i duwa mata-mo nga linaho' kaw pan impyrno, ⁴⁸ kon singnga

† **9:42** I adda pa kahulugan-na si Grikuhanon linggwahi: kon sa'aghat-na sinan a'a pagpakasala' i la'in. § **9:43** Ma'in malabbat si mga kada'an kupya si Kasuratan nga agtamba: (44) Kon singnga gana' kamatayun-na si mga ulut-na si mga minatay puho' ngan gana' liwat kapaparungun-na si api. Pariho liwat sito mga allingon i maka'anna' si birsikulo 46.

gana' kamatayun-na si mga ulut-na si mga minatay puho',

ngan gana' liwat kapaparungun-na si api.*

⁴⁹ Tungod sinan, day agpakapalkasan si api i dimu'an myintras ag'istar pa ato si kalibutan, pariho si pag'asiya si daying nga ga'i anra'at.

⁵⁰ Aniya' mahalap kagamitan-na si asiya pariho may si ka'am. Sanglit dakam agpata'an. Pariho halimbawa' kon a'ala' na i kasira'-na si asiya, ga'i sapabwilta-bi i kasira'-na. Tambahi-bi asiya i mga kasing-kasing-bi ngan pahalapu-bi i paghururuwang-bi.”

10

Agturo' si Jesus

Mahi'unong si Pagbulag

si Pagdangallahan

Mateo 19:1-9

¹ Katapos pa'amban gihapon kas Jesus siray lugar. Pada'iray namay mga iya si lugar sakup-na si Judea hasta nga agpakatalabok pan dambila'-na si Suba' Jordan. Si kada pagtakkahi-na si adda lugar, naggururubukan iya ngan agparaturu'an-nay to sigon si kabatasanan-na.

² Aniya' magpamada'iray si iya mga Parisiyo para hamok pagpurbar kon anala' iya si mga allingun-na. Amatilaw mga iya, “Nagpatugot ba' si bala'ud-ta kam nga akabulag* i lalla si alla-na?”

* **9:48** Isa 66:24 * **10:2** Si kabatasanan-na si mga Hebro, i nagtukoy pagbulag si alla, iya i nagpatugot si bala'ud-na mga iya nga i lalla pwidi agbawi' si dati nagkasarabutan si pagdangallahan. Hasta liwat si birsikulo 11 pati' 12.

³ Patilaw i saruman-na si Jesus, “Ay i nagmandu'-na si ka'am si Moises?”

⁴ Anaruman may mga iya, “Agpatugut-na si Moises nga kon akabuwana i lalla papilis si pagbulag, pwidi na sapaduwa'i-na i alla-na.”

⁵ Anaruman may si Jesus, “Tungod si pagdiri'-bi pag'isip malalom, agpasurat-nay to bala'od si Moises. ⁶ Pero si tinikangan gayod ma'in da'anan sinan, kay ngan paghimu-na si Diyos si dimu'an, aghimu-na i a'a, lalla pati' danda.† ⁷ Sanglit, kinahanglan pa'amban i lalla si tatay-na pati' si nanay-na ⁸ ngan maki'adda si alla-na basi' mga iya duwangan ahimo na hamok adda puho'. Kon sugad, ma'in na mga iya duwangan, kundi' addangan na hamok.‡ ⁹ Sanglit, kon ay i nagbug'us-na si Diyos, kinahanglan nga ga'i gayod agbulag-na si a'a.”

¹⁰ Ngan pagbalik-na kas Jesus si ruma', agtilaw-na iya si mga inadalan-na tungod sinan.

¹¹ Agsumatan-na mga iya, “Bisan say lallaha nga pabulag si alla-na mangno pakasal si la'in danda, si kamatu'uran agsala' iya tungod si pagtig'ub-na si la'in. ¹² Pariho may si danda nga pabulag si alla-na mangno pakasal si la'in lalla, akasala' may liwat iya tungod si pagtig'ub-na si la'in.”

Si Jesus

pati' i Kadadi'-dadi'an

Mateo 19:13-15; Lukas 18:15-17

¹³ Siray uras aniya' magpamawa si mga dadi'-na pada'iray si Jesus. I karuyag-na kunta' mga

† **10:6** Gen 1:27 ‡ **10:8** Gen 2:24

iya nga sadu'unan-na si palat-na si Jesus i mga dadi'-na pero nagsimol mga iya si mga inadalan-na. ¹⁴ Ngan pakakulaw-na sinan si Jesus, asina iya ngan agpinugad-na i mga inadalan-na, “Tuguti-bi i kadadi'-dadi'an§ pagdugok si ako, ngan dakam ag'ulangu-bi mga iya, kay i da'inan mga a'a i papasakupon si nagpanhadi'an-na si Diyos. ¹⁵ Sumatan-ta kam si kamatu'uran, bisan say i ga'i mangarawat si paghadi'-na si Diyos pariho pa'agi si pagkarawat-na si adda dadi'-dadi', sigurado ga'i gayod akasakop si mga nagpanhadi'an-na.” ¹⁶ Mangno agkugus-na si Jesus i mga dadi'sa'uru'addangan, agpandu'unan-nay to si mga palat-na, ngan agpalakuhan-na si Diyos si mga kabubuwason-na.

I Mayaman Lalla

Mateo 19:16-30; Lukas 18:18-30

¹⁷ Si pagparalalangngan-na gihapon kas Jesus, aniya' lalla maglalahi padugok si iya ngan diritso anluhod atubang si iya. Amatilaw to si Jesus, “Ma'istro, sayod ako nga mahalap kaw. Ay i kinahanglan buruhatun-ko pagpasiguro nga sa'angkun-ko i kinabuhi' nga gana' katapusan-na?”

¹⁸ Anaruman dina si Jesus, “Ay kay akapinugad kaw nga mahalap ako? Ma'in ba' nga i Diyos hamok i mahalap? ¹⁹ Sigurado akatu'anaw kaw si mga kasugu'an: ‘Dakam agmatay; dakam agbisyo

§ **10:14** I kina'iyana si kadadi'-dadi'an, nga ga'i agpanruha-duha pag'ako' si magdalong si mga iya o ma'in ngani' i hul'os pagtapud-na mga iya, iya i irirugon kina'iyana para akasakop i a'a si nagpanhadi'an-na si Diyos.

si pagdangallahan;* dakam agtangkaw; dakam agbullo' si pagtistigos; dakam agdaya' nga aka'ala' kam si tawa'-na si la'in; agtahura kam si tatay-bi pati' si nanay-bi.'†”

²⁰ Anaruman may iya, “Ma'istro, tikang ngan aniya' na sarabutan-ko, agsunud-ko naynan mga kasugu'an.”

²¹ Abawa i kasing-kasing-na si Jesus sito lalla sanglit agpinugad-na, “Yayto na hamok i kulang-mo buruhaton. Agbalika ari ngan baligya'in i dimu'an inanna'-mo. Pumwanon si mga anggana' i balli-na basi' aniya' kayamanan-mo ari si langit. Katapos, pada'ituha basi' akabaya' kaw ngan agsunod si ako.” ²² Ngan pakabati'-na sinan si lalla, anla'in i bayhun-na ngan pa'amban to nga masurub'on kay iya i a'a nga bali haya i kayamanan-na.

²³ Patalikot may si Jesus, kulawan-na i mga inadalan-na ngan amahalling, “Makuri gayod nga akasakop i mga mayaman a'a si nagpanhadi'an-na si Diyos!”

²⁴ Ag'usa gayod i mga inadalan-na tungod si mga allingun-na, sanglit agbwilta-na gihapon si Jesus i mga allingun-na, “Mga dadi'-ko, makuri gayod i pagsakup-na si mga mayaman. ²⁵ Mas makuri payto kuntra si pag'agi-na si adda kamel si tanugan-na si dagom!”

²⁶ Akatambay nan liwat si mga pag'usa-na, sanglit agsipurupatilaway mga iya, “Kon sugad, say i masalbar?”

* **10:19** Parti si pagbisyo si pagdangallahan, kulawin si hawud-na si pahina 113. † **10:19** Exo 20:12-16; Deut 5:16-20

²⁷ Buslung-na mga iya si Jesus ngan anaruman, “Impusibli to nga sahimu-na si a'a, pero ma'in to impusibli si Diyos, kay sahimu-na i dimu'an.”

²⁸ Mangno amahalling si Pedro, “Tara', kay ag'ambanan kami' i dimu'an tawa' kami' pag-sunod si ka'aw!”

²⁹ “Tama', ungod nan,” lingun-na may si Jesus. “Sumatan-ta kam si kamatu'uran, bisan say i pa'amban si ruma'-na, si mga kadingsirarihan-na, si nanay-na o si tatay-na, si mga dadi'-na, o si mga uma-na para atuman i katuyu'an-ko, nga agsara i mahalap sumat, ³⁰ iya i tikarawat si ina'anto panahon addahatos pa dina dubli si mga ruma', mga kadingsirarihan, mga nanay, mga dadi', pati' mga uma, ngan huwang pa sinan i pagpamasakit liwat si iya si la'in a'a tungod si pagtu'u-na. Ngan si titakka panahon, aka'angkon pa liwat iya si kinabuhi' nga gana' katapusan-na.

³¹ Pero malabbat nagpanhangad kuno' ina'anto nga si damuri allaw agpaka'ubos dina, ngan malabbat liwat magpama'ubos ina'anto nga si damuri allaw nagpanhangad dina.”

Agtigu-na si Jesus

si Katallo Bisis

i Kamatayun-na

Mateo 20:17-19; Lukas 18:31-33

³² Ngan ari na kas Jesus si lalan pasagka pan Jerusalem, padahuloh si Jesus si mga inadalan-na. Abaraka i mga inadalan-na ngan atalaw i ditangnga' magpamaya' si mga iya. Mangno agbulag-na si Jesus i Dusi ngan agpanumatan-nay to si mga titakka mahinabo' si iya. ³³ Aminugad

iya, “Pasagka kita kam pan Jerusalem kon singnga trarayduran ngan papa'intrigahon i Pinili' A'a pada'iray si mga puno' paraghalad pati' si mga paragturo' bala'od. Paratukan iya kamatayon ngan papa'intrigahon si mga ma'in Hebro.
³⁴ Ralangkagan-na iya sito mga a'a, rurukda'an, ralapduson, ngan si katapus-tapusan maratayon pero abanhaw si katallo allaw.”

I Nagpalaku-na kas Santiago

pati' Juan

Mateo 20:20-28

³⁵ Mangno pamatapit ari si Jesus kas Santiago pati' Juan nga mga dadi'-na si Sebedeo, ngan ag-paminugad, “Ma'istro, aniya' kunta' paralakuhon kami' si ka'aw ngan kinahanglan tuman-mo.”

³⁶ Amatilaw may si Jesus, “Ay i karuyag-bi nga buruhatun-ko si ka'am?”

³⁷ Anaruman may mga iya, “Si pagtingkulu'-mo si trunu-mo ari si maka'angayan ginhadi'an, i saruyagan kami' kunta' nga tugutan-mo kami' pagtingkulo' huwang si ka'aw, addangan si kawanan-mo ngan i addangan si kawiri-mo.”

³⁸ Agpinugad-na mga iya si Jesus, “Ga'i sakatu'anan-bi i nagpalaku-bi.” Mangno amatilaw, “Aka'inom ba' kam siguro tikang si kupa si kasakitan nga kinahanglan irinumun-ko? Pabunyang ba' kam siguro pariho si kinahanglan nag'aku'-ko pag'antos si titakka pagbunyang si ako?”

³⁹ “Oho', sahimo kami' nan!” lingun-na may mga iya.

Anaruman may si Jesus, “Hala, sigurado nga ag-paka'inom kam tikang si kupa si kasakitan nga kinahanglan irinumun-ko, ngan burunyagan kam pariho si kinahanglan arantusun-ko si titakka pagbunyag si ako. ⁴⁰ Pero ma'in tawa'-ko i pagpili' kon say i magpaningkulo' si kawanan-ko pati' si kawiri-ko. Lugod, yaynan mga pwisto tawa'-nay nan si nagrisirbahan-na si Diyos.”

⁴¹ Ngan pakapamati'-na may sinan si awatong pa inadalan, agkasirina mga iya si kas Santiago pati' Juan. ⁴² Sanglit agban'u-na mga iya dimu'an si Jesus pagdugok si iya ngan agpanwaydungan-na, “Akatu'anang kam nga agpanggamit pinirit pagdalom i nagparapaminugad nga mga mahalap magpamuno' si mga nasyon. Agpapalabaw to mga gilalabawi a'a si mga kalugaringun-na. ⁴³ Pero ma'in da'inan sinan i pa'agi-bi pagdalom si kapararihu-bi. Kon addangan si ka'am i maruyag mabantog, kinahanglan iya agsirbi si la'in. ⁴⁴ Ngan kon addangan si ka'am i maruyag nga naghangad, kinahanglan ag'ako' nga magin rilihugun-na si dimu'an. ⁴⁵ Kay bisan i Pinili' A'a ga'i pada'ito basi' nagsirbihan pero basi' iya i magsirbi ngan basi' sapumwan-na liwat i kinabuhi'-na paglukat si malabbat a'a.”

Agpakulaw-na si Jesus

i Buta Nag'arunan Bartimeo

Mateo 20:29-34; Lukas 18:35-43

⁴⁶ Mangno anakka kas Jesus pati' i mga inadalan-na si Jerico. Si pataliwan-na na mga iya siray syudad, malabbat namay i magpamungyod si mga iya. Siray uras, aniya' buta

lalla magparatingkulo' ngan magparapalimos si bihing-na si tinampo. Bartimeo i arun-na sito nga dadi'-na si Timeo. ⁴⁷ Ngan pakabati'-na nga si Jesus taga Nasaret i palabay, agtikang iya pagban'o, "Jesus nga Dadi'-na si David, kalu'uyin ako!"

⁴⁸ Malabbat si iya magsimol nga ga'i agpararibok. Pero agkukusog dina i pagparaban'u-na, "Dadi'-na si David, kalu'uyin ako!"

⁴⁹ Pahuway si Jesus ngan anlihog, "Ban'uhon iya."

Sanglit agsumatan-na mga iya i buta, "Aglipaya! Anungguha kay agban'u-na kaw." ⁵⁰ Agtapukan-na dayon si buta i nagpakurumbut-na, anhintak anunggo, ngan diritso iya padugok si Jesus. ⁵¹ Amatilaw si iya si Jesus, "Ay i saruyagan-mo nga sahimu-ko si ka'aw?"

Anaruman may i buta, "Rabbi,† i karuyag-ko kunta' nga akakulaw ako gihapon."

⁵² "Pada'iraya na," lingun-na si Jesus. "I pagtutu'u-mo, iya i makapahalap si ka'aw." Akakulaw dayon iya ngan amaya' iya si Jesus si paglalangngan-na.

11

Pasallod si Jesus

si Jerusalem

Mateo 21:1-9; Lukas 19:29-38; Juan 12:12-15

¹ Ngan pagdadara'un-na kas Jesus si Jerusalem, akatakka mga iya si mga baryo Betpahe pati' Betania. Aka'anna' to mga baryo si tagudtod

† **10:51** Parti si Rabbi, kulawin si hawud-na si pahina 117.

nag'arunan Bukid-na si Ka'ulibuhan. Agpadahulo si Jesus duwangan si mga inadalan-na ² ngan agmandu'an-na mga iya sito: “Pada'iraya kam si dahulu'an-tay ro kam baryo. Si panakka-bi aro, aniya' sa'anda'an-bi nagpa'ingkot putro asno nga ga'i pa gayod akakabayuhan. Bak'aru-bi ngan guyuru-bi pada'ito. ³ Kon aniya' si ka'am mamatilaw, ‘Pa'i-bi nan?’ sumati-bi na hamok nga, ‘Agkinahanglan-nay to si Paragdalom pero papabalikun-na may to dayon.’ ”

⁴ Sanglit pamalangngan mga iya ngan sa'anda'an-na mga iya i asno ari si lalan nagpa'ingkot si pwirtahan-na si ruma'. Ngan pamak'ad-na na mga iya, ⁵ amatilaw i ditangnga' magpanunggo ari, “Pa'i-bi nan? Apa'i may kay agbak'ad-bi nan?”

⁶ Agsarumanan-na mga iya pariho si tugun-na si mga iya si Jesus, sanglit nagtugutan mga iya pagbwilta. ⁷ Agguyud-na mga iya i asno pada'iray si Jesus. Agkamadiruhan-na mga iya si mga nagpamakurumbut-na ngan anakrang si Jesus. ⁸ Malabbat i magpamuklad si mga nagpamakurumbut-na ari si tinampo, ngan i ditangnga' may agpangampin si tinampo si mga marabong paklang nga nagpanabtab-na si bihing-na si mga uma ari. ⁹ Sigi gagasod i magpantupo' si iya ngan da'inan may i magpamungyod:

Hosanna!*

* **11:9** I Hosanna, Hebruhanon allingon nga i kahulugan-na: Talwason kami', pero si kaliyat-liyatan akatambahan i kahulugan-na: Darayawon.

Malipayon gayod i a'a nga pada'ito pina'agi si gahum-na si Paragdalom!†

10 Bali haya i kahalapan-na si ginhadi'an-na si gipapu'-papu'i-ta kam David, nga papatungguhon gihapon.

Hosanna, hasta liwat ka'aw nga Gilalabawi!

11 Pakasallud-na kas Jesus si Jerusalem, agdiritso mga iya si hawan-na si templo ngan mamuraw-puraw iya si dimu'an. Pero, tungod kay kuhap na, pagawas si Jesus huwang i Dusi ngan agpamalik gihapon mga iya pan Betania.

Agmaldisyon si Jesus

Adda Kayo

Mateo 21:18-22

12 Ngan ka'asumuhan, si pagparalalangngan-na kas Jesus man Betania, angabat iya kalin-gantuhan. 13 Aniya' sapantawan-na kayo igos nga bali rabong ngan iyay ray hamok i pala'in tungod kay ag'irog dina kon tig'iguson. Sanglit padugok iya pagkulaw kon aniya' buwa'-na, pero sadiskubrihan-na nga puro hamok dahon ngan gana' gayod buwa'-na. 14 Sanglit agmaldisyun-nay ray kayo si Jesus, “Hala, tikang ina'anto, gana' na gayod makakinda si buwa'-mo hasta si kahastahan.” Ngan yaynan mga allingon, sapamati'an-na si mga inadalan-na.

Ag'isugan-na si Jesus

i Magparapanginanda' Kwarta

† 11:9 Salmo 118:25,26

*ari si Templo**Mateo 21:12-16; Lukas 19:45-47; Juan 2:13-16*

¹⁵ Ngan panakka-na kas Jesus si Jerusalem, pasallod mga iya si hawan-na si templo ngan diritso iya agtikang pagpanabrog si mga magparapamalli pati' i mga magparapamaligya' ari. Agpamabaliskad-na i mga lamisa-na si magparapamabalyo pala'in-la'in kwarta. Agpamabaliskad-na liwat i mga bangkitu-na si magparapamaligya' panhahalad sarampati.

¹⁶ Ga'i liwat agtugutan-na si Jesus i pagparabawana si mga a'a si mga inanna'-na, nga ag'agi si mga hawan-na si templo. ¹⁷ Katapos agparaturu'anna i mga a'a sito: “Ma'in ba' nga aniya' maka'anna' si Kasuratan nga agpinugad i Diyos, ‘Pammangadyi'an i ruma'-ko para si mga a'a-na si dimu'an nasyon,’[‡] kundi', aghimu-bi to dina ‘pangngingistaran-na si mga tulisan!’[§]”

¹⁸ Sakatu'anan-na dayon si mga puno' paraghalad pati' si mga paragturo' bala'od i mahi'unong sinan, sanglit agpara'anda' mga iya pa'agi kon pinapa'i sapamatay-na mga iya si Jesus. Da'inan gayod sinan i mga saruyagan-na tungod kay agkabararaka mga iya si Jesus, kay agpa'usa gayod i dimu'an magpantarambak si nagparaturu'-na.

¹⁹ Ngan kasanguman, pagawas gihapon kas Jesus si syudad.

*I Liksyun-na si Ma'uga Kayo**Mateo 21:19-22*

²⁰ Ngan kanalungan, si pagparalalangngan-na namay kas Jesus, sakulawan-na mga iya gihapon

[‡] 11:17 Isa 56:7 [§] 11:17 Jer 7:11

i kayo igos, pero uga na hasta pa i mga gamut-na. ²¹ Aka'intom dagos si Pedro sanglit agpinugad-na si Jesus, “Rabbi,* kulawin nan! A'uga i igos nagmaldisyun-mo!”

²² Anaruman si Jesus, “Anutu'uha kam si Diyos.

²³ Sumatan-ta kam si kamatu'uran, pwidi kam akapinugad sito bukid, ‘Tig'alsaha anan ngan tigpa'itsaha pan kalawot,’ ngan atuman to para si ka'am kon aniya' pagtapud-bi ngan ga'i kam agduda. ²⁴ Tungod sinan sumatan-ta kam, bisan ay i nagpalaku-bi kon mangadyi' kam, kon agtutu'o kam nga tawa'-bi na, sigurado sakarawat-bi. ²⁵ Ngan kon si pag'ampu'-bi, aniya' pa humut-bi si kaparihu-bi, pasayluhu-bi iya, basi' sapasaylu-na may liwat i mga sala'-bi si Tatay-bi ari si langit.”† ²⁶ *Pero kon ga'i kam agpasaylo si sala'-na si la'in a'a, ga'i may liwat sapasaylu-na i mga sala'-bi si Tatay-bi ari si langit.*

Nagpatilawan Kon Say

Maglihog si Jesus

Mateo 21:23-27; Lukas 20:1-8

²⁷ Agbwilta gihapon kas Jesus pan Jerusalem. Ngan pagparalalangngan-na si Jesus ari si mga hawan-na si templo, pamadugok si iya i mga puno' paraghalad, i mga paragturo' bala'od, hasta i mga mata'o kamabu'utan ²⁸ ngan agpamati-law mga iya si Jesus, “Singnga kaw agsarit si mga nagparabuhat-mo? Say i magtugot si ka'aw sinan?”

* **11:21** Parti si Rabbi, kulawin si hawud-na si pahina 117.

† **11:25** Ma'in malabbat si mga kada'an kupya si Kasuratan nga agtamba:

²⁹ Anaruman dina si Jesus, “Patilawan-ta may kam liwat. Sarumani-bi ako dahulo ngan anumam may ako kon say i magtugot si mga nagbuhat-ko. ³⁰ Sumati-bi ako, say magtugot si Juan pagbunyag, Diyos o a'a?”

³¹ Agpandiriskusyon dahulo mga iya, “Tara', ay sito i pinasumat-ta kam? Kon anaruman kita kam, ‘I Diyos,’ sigurado amatilaw nan iya, ‘Kon sugad, kapa'i may kay ga'i kam agtutu'o si mga allingun-na si Juan?’ ³² Pero kon anaruman may liwat kita kam, ‘I a'a,' a, ta!” Aniya' kadilikaduhan-na mga iya si mga a'a tungod kay ag'alagad gayod i mga a'a nga ungod paragsumat-na si Diyos si Juan. ³³ Sanglit anaruman dina mga iya, “Ga'i kami' akatu'anan.”

Anaruman gihapon si Jesus, “Kon sugad, ga'i may liwat ako anumam si ka'am kon say i magtugot si ako nga sabuhat-koy to.”

12

I Isturya Hi'unong

si mga Mangngataman si Ubasan

Mateo 21:33-46; Lukas 20:9-19

¹ Mangno agpahalling si Jesus si mga a'a pina'agi si mga isturya nga agtukoy si kamatu'uran: “Aniya' lalla magtanom ubasan. Agpadir-na palibot, aghimo iya mahaya luwang si mahaya bato basi' aniya' pammagga'an, ngan agtindugan-na turri pammantayan. Katapos agpa'ataman-nay to si mga mangngataman ngan pataliwan iya pan la'in lugar. ² Ngan panakka-na si tigpangku'on si ubas, agpabawa

iya addangan rilihugon pada'iray si mga mangngataman-na pag'ala' si kapartihan-na si mga pinangku'-na. ³ Pero agpugulan-na ngan agpuniti-na dina mga iya i rilihugon, ngan agpabalik-na mga iya nga gana' gayod sabawana. ⁴ Mangno, agpabawa gihapon i tagtawa' addangan rilihugon. Agparapakul-nay to si mga mangngataman ngan agparapakamalu'ana mga iya. ⁵ Katapos, agpabawa namay la'in rilihugon, ngan agmatay-nay to mga iya. Pariho sinan i mga nagpanhimu-na si malabbat pa nagpamabawa-na si tagtawa'. Agparakastiguna mga iya i ditangnga' ngan i ditangnga' may agparapanmatay-na.

⁶ “Aniya' addangan pa mabilin nga pwidi sapabawa-na si tagtawa', nga iya i dadi'-na lalla nga hinigugma'-na. Sanglit si katapusan, agpabawa-na liwat i dadi'-na pada'iray si mga mangngataman-na. Akapinugad iya si kalugaringun-na, “Tingali rispitaran-na mga iya i dadi'-ko.’

⁷ “Pero agsarabut-sabot i mga mangngataman, ‘Awira' i iridiro. Tuwa na kam, matay-ta kam iya basi' kita kam i makabawa si kayamanan-na.’

⁸ Sanglit agpugulan-nay to mga iya ngan agmatay-na. Mangno agdagnas-na mga iya i bangkay-na pagawas si ubasan.”

⁹ Amatilaw si Jesus pagpaklaro si isturya-na, “Kon sugad, ay may i binuhat-na si tagtawa' si ubasan?” Iya mismo manaruman si pagpinugad, “Yayto i binuhat-na: Pada'iray iya ngan matay-na i mga mangngataman. Katapos pa'intriga-na si la'in i ubasan-na. ¹⁰ Ma'in ba' nga sasayuran-bi

to anan si Kasuratan? Kon ma'in i nagpabawana dadi', say may bali' i nagpinugad bato nga maka'anna' ari?

I bato nga nagdiri'-na si mga panday,
iya lugod dina i makapasarig si dimu'an.

¹¹ Agbuhat-nay to si Paragdalom,
ngan urusahon gayod si pangulawan-ta kam!"*

¹² Sanglit ag'anda' dayon mga iya pa'agi pagdakop si Jesus kay akatu'anan mga iya nga mga iya i nagpatama'an sito isturya. Pero atalaw mga iya si kalabban magpantarambak, sanglit ag'ambanan-na na hamok mga iya si Jesus.

I Pagbayad Buhis

si Emperador si Roma

Mateo 22:15-22; Lukas 20:20-26

¹³ Katapos aniya' si mga Parisiyo pati' si mga sakop si partido nga tinindug-na pa si Hadi' Herodes nga nagpanlihog pagdugok si Jesus, pagbantay kon anala' i mga saruman-na si mga patilaw-na mga iya. ¹⁴ Padugok mga iya si Jesus ngan aminugad, "Ma'istro, akatu'anan kami' nga agsumat kaw pirmi si kamatu'uran. Ga'i kaw atalaw kon ay i isip-na si a'a ngan gana' nagkilalamo bisan say i makatama'an, pero agturo' kaw hamok i pa'agi pagtapit si Diyos nga ag'alagad si kamatu'uran. Sumatin ngani' kami', tama' ba' para si kita kam i pagbayad buhis si Emperador si Roma o ma'in? ¹⁵ Kinahanglan ba' kita kam sito agbayad o ga'i?"

* **12:11** Salmo 118:22,23

Kundi' sakatu'anan-na si Jesus nga mga mahalap hamok i mga pamawa'-na, pero mga mara'at i mga inisipan-na, sanglit agtilaw-na mga iya, “Ay kay agparadadakup-bi gayod i mga allingun-ko? Paru'du'i-bi daw ako adda dinari† diplata kay kulawan-ko.”

¹⁶ Mangno ag'ala' mga iya adda dinari. Ngan pakaparu'du'-na mga iya, amatilaw si Jesus, “Say to tawa' bayhon pati' aron maka'anna' to ato?”

Anaruman mga iya, “Tawa'-na si Emperador.”

¹⁷ Sanglit amahalling may si Jesus, “Kon sugad, bayari-bi i Emperador si mga hinimo nga irog si iya kay tawa'-nay nan, ngan bayari-bi may i Diyos si mga hinimo nga irog may liwat si iya kay tawa'-nay nan.”

Sanglit ag'usa-na gayod mga iya si Jesus.

Agpatilaw i mga Sadusiyo

Mahi'unong si Pagkabanhaw

Mateo 22:23-33; Lukas 20:27-38

¹⁸ Kata'ud-ta'uran, aniya' pamadugok si Jesus nga Sadusiyo basi' agpakapatilaw. I mga Sadusiyo, iya i magparapanumat nga ga'i na abanhaw i mga a'a si damuri allaw. ¹⁹ Aminugad mga iya, “Ma'istro, aniya' mando' nagsurat-na si Moises para si kita kam nga kinahanglan pakasalan-na si sirari i bayaw-na kon amatay i siyaka-na nga gana' pa dadi'-na, basi' akadadi' mga iya nga akwinta bilang dadi'-na si siyaka-na. ²⁰ Aniya' siray pitungan lalla magdingsirarihan. Inallahan i siyaka, pero amatay iya nga gana' pa dadi'-na.

† **12:15** Parti si dinari, kulawin si hawud-na si pahina 110.

²¹ Mangno, agpakasalan-na si kaduwangan, ngan amatay to liwat. Pariho sinan i nagbuhat-na si katallungan. ²² Mangno agbuhat-nay nan si mga magkabirilin pa mga sirari. Agpakasalan-nay ray danda mga iya pitungan ngan agkamaratay mga iya nga ga'i agpakadadi'. Si katapus-tapusan, amatay liwat i danda. ²³ Tara', si pagkabanhaw, say may i tag'alla si danda, kay sapakasalan-na iya si pitungan?"

²⁴ Anaruman si Jesus, "Akatu'anan ba' kam kon ay kay sala' i mga isip-bi? Tungod kay ga'i kam agpakasabot hi'unong si Kasuratan o si gahum-na si Diyos. ²⁵ Si pagkabanhaw, akapariho na mga iya si mga anghel. Gana' na uru'allahay ari si langit. ²⁶ Pero mahi'unong si mga duda-bi kon aniya' ba' mabanhaw, ga'i ba' sabasa-bi si Libru-na si Moises? Agpamatu'uran-nay nan si nagsurat-na mahi'unong si hinabo' siray si magpakayat tanaman kon singnga sapakalihan-na i busis-na si Diyos nga agpinugad, 'Ako mismo i Diyos nagtutu'u-na kas Abraham, Isaac, pati' si Jacob hasta pa ina'anto.'[†] ²⁷ Kon sugad, pariho si kamutangan-na mga iya, ma'in minatay i magpa-dayon pagtutu'o kundi' allom dina. Sanglit sala' gayod i mga isip-bi."

I Pinaka'impurtanti Sugo'

Mateo 22:34-40

²⁸ Aniya' addangan paragturo' bala'od ari nga akapamati' si diskusyon. Ngan pakahuna'-huna'-na nga mahalap i saruman-na si Jesus si mga

[†] 12:26 Exo 3:6

Sadusiyo, amatilaw iya, “Ay i pinaka'impurtanti si dimu'an mga kasugu'an?”

²⁹ Anaruman may si Jesus, “Yayto i pinaka'impurtanti: ‘Amati'a kam, ka'am mga a'a-na si Israel! I Paragdalom Diyus-ta kam, iya hamok i Paragdalom. ³⁰ Higugma'u-bi iya si bug'os kasing-kasing-bi, si bug'os kina'iya-bi, si bug'os paminsada-bi, pati' si bug'os kusug-bi.’§ ³¹ Ngan yayto i kaduwa: ‘Higugma'u-bi i igkasi a'a-bi pariho si paghigugma'-bi si kalugaringun-bi.’* Gana' kasugu'an manlabaw pa si duway to.”

³² Aminugad may i paragturo' bala'od si Jesus, “Mahalap gayod i pagkapinugad-mo, Ma'istro. Tama' i nagsumat-mo nga gana' makapariho si Diyos, ngan gana' na la'in diyos pwira si iya. ³³ Kinahanglan aghigugma' i a'a si Diyos si bug'os kasing-kasing-na, si bug'os sarabutan-na, ngan si bug'os kusug-na ngan kinahanglan iya aghigugma' si igkasi-na pariho si paghigugma'-na si kalugaringun-na. Mas impurtanti pa i pagsunod si duway to kasugu'an kuntra si pagpabar'og si mga panhahalad hayop o si pagbuno' ari si panhahalaran ray.”

³⁴ Sahuna'-huna'an-na si Jesus nga madunong gayod i lalla tungod si mga saruman-na, sanglit aminugad iya, “Ma'in na kaw matala nga akasakop si mga nagpanhadi'an-na si Diyos.”

Kahuman sinan, gana' na mamintas pa pagpatilaw si Jesus.

Agpaklaro si Jesus

§ 12:30 Deut 6:4,5 * 12:31 Lev 19:18

Kon Say i Tinu'inan Mannanalwas

Mateo 22:41-46; 23:1-7; Lukas 20:41-47; Buhat 2:34-35; Hebro 1:13

³⁵ Si pagparaturu'-na si Jesus ari si mga hawana si templo, amatilaw iya, “Pinapa'i akapinugad i mga paragturo' bala'od nga gi'uru'ampuhi-na hamok si David i Tinu'inan Mannanalwas?

³⁶ Mismo si David agpahalling sigon si pagdalum-na si Espirito Santo:

Agpinugad i Paragdalom Diyos pada'iray si Paragdalum-ko,

‘Aningkulu'a ato si kawatan-ko,

tubtob nga sapama'ubus-ko i mga kuntra-mo pa

nga day pannungtungan-mo.’†

³⁷ Kon sugad, ‘Paragdalom’ i pagban'u-na mismo si David si gi'uru'ampuhi-na. Sanglit pinapa'i kam akapinugad nga gi'uru'ampuhi-na hamok si David i Tinu'inan Mannanalwas?”

Alipay gayod i kalabban magpantarambak pagpakali si Jesus.

³⁸ Si pagparaturu'-na, agpinugad-na i mga a'a, “Agmatuha kam si mga paragturo' bala'od kay agkararuyag mga iya paglalangngan nga mga dikalsa pagpadadayaw ngan agkararuyag liwat si mga talahuron pangumusta-na si mga a'a ari si mirkado.

³⁹ Iyay nan i mga magparapamily' si mga printi panningkulu'an si mga sinaguga pati' si mga pwistoy nan nga akabuwan unra si mga kumbitihan.

⁴⁰ Mga iya i magparapandaya' si mga balo danda pag'ala' si mga inanna'-na, ngan katapos agparapangadyi' to mga a'a maliyat para hamok si pangulawan-na si la'in. Sanglit tungod

† 12:36 Salmo 110:1

sinan, mas mara'at i kastigo si mga iya kuntra si ditangnga!"

I Nagpahalad-na si Balo

Lukas 21:1-4

⁴¹ Si pagparatingkulu'-na si Jesus atubang si kahon pangnganna'an kwarta si templo, agparatigamanan-na i mga magparapanlaho' ari. Malabbat mga mayaman nga mahaya i nagparapanlahu'-na. ⁴² Mangno aniya' pubri balo danda manlaho' tumbaga diplata, duwa bug'os nga bali diki' i kantidad-na.

⁴³ Agban'u-na si Jesus i mga inadalan-na pagtiriripon ngan agpanumatan-na, "Sumatan-ta kam si kamatu'uran, mas urog i naglahu'-na si pubri nan balo kuntra si nagpadunar-na mga iya dimu'an. ⁴⁴ Kay i nagpadunar-na mga iya, subra hamok si mga kayamanan-na; pero yaynan balo bisan kon anggana' iya, aglahu'-na i dimu'an tawa'-na nga gana' nagbilin-na."

I mga Pangngilalahan

si Pagtakka-na

si Katapusan Panahon

Mateo 10:19-22; 24:1-25; Lukas 21:5-24

13

¹ Si pa'amban-na kas Jesus si templo, aniya' addangan si mga inadalan-na maminugad, "Ma'istro, kulawin nan! Kamaka'angayan si mga kinurтиhan mamahaya bato pati' si mga mahayay nan bilding!"

² Aminugad may si Jesus, “Sakulawan-bi ba' nan mga mahayay nan bilding? Gana' sinan mabilin si mga sakulawan-bi nan bato si nagpanungtunganna. Tirimpagon nan dimu'an.”

³ Si pagparalumpagi'-na kas Jesus ari si tagud-tod nag'arunan Bukid-na si Ka'ulibuhan, nga kinapantawan i templo, i huwang-na hamok, iya kas Pedro, Santiago, Juan, pati' si Andres. Agpamatilaw mga iya si Jesus, ⁴ “Sumatin daw kami' kon sumiran nan ahinabo'. Ay i pangngilalahan kon atuman naynan dimu'an?”

⁵ Anaruman si Jesus, “Agbantaya kam, ngan dakam agpatugot nga akadaya'an kam si bisan say. ⁶ Malabbat i tipada'ito nga aggamit si arunko si pagpinugad, ‘Ako i Tinu'inan Mannanalwas,’ ngan malabbat i mga sadaya'an-na mga iya. ⁷ Dakam abaraka si pakapamati'-bi nga aniya' mga girra matapit si ka'am ngan aniya' liwat si mga matala lugar. Kinahanglan ahinabo' i mga da'ito sito pero ma'in payto i pagtapos si panahon. ⁸ Agparapanggirirra i mga nasyon ngan sigi panhiriran i mga ginhadi'an. Aniya' mga linog si mga pala'in-la'in lugar, ngan aniya' liwat mga gutom. Pero iyay nan i panikangan pa hamok si mga pagkuri-bi.

⁹ “Kinahanglan kam ag'andam pag'atubang para si mga karat'an manakka si ka'am. Darakupon kam ngan papa'intrigahon si mga kungsiho tungod si ako. Pwira pa sinan, karastiguhon liwat kam ari si mga sinaguga ngan papatungguhon atubang si mga gubirnadador pati' si mga hadi' basi' akatistigos kam si mga iya si

ungod mahinabo'. ¹⁰ Kinahanglan pasamwak-bi i mahalap sumat si dimu'an nasyon antis si katapusan. ¹¹ Sanglit, bisan sumiran kam agpadakup-na mga iya ngan pa'intriga-na si mga husgado tungod si pagtu'u-bi, dakam abaraka kon papa'i-bi pagpamatu'od si pagkamatadung-bi ngan kon ay i mga papahallingun-bi. Sumatu-bi hamok i nagpumwan si paminsada-bi sinan uras, kay i mga allingon ma'in tikang si kalugaringun-bi, kundi' tikang si Espirito Santo.

¹² “Trarayduran-na pagmatay si mga sirari i mga siyaka-na magpanutu'o. Trarayduran-na liwat si mga tata' i mga magpanutu'o dadi'-na. Kuruntrahun-na si mga dadi' i mga mahanak-na hasta pa nga pamatay-na mga iya tungod si mga pagtu'u-na. ¹³ Naghumutan kam si dimu'an mga a'a tungod si ako, pero bisan say i mangilob tubtob si katapusan, iya i masalbar si damuri allaw.

¹⁴ “Aniya' nag'ibitaran* gayod a'a nga akapara'at si dimu'an,† ngan kinahanglan sasabutanay to si magbasa. Sanglit si pakakulaw-bi sinan nga anunggo si lugar‡ nga ma'in angay para si iya, kinahanglan agrarabunos pan tagudtod i mga magpangistar ari si Judea. ¹⁵ Kon awiray i ad-dangan si pammalayahayan ari si binubungan, paduwa'i iya pero ga'i na kunta' pasallod si ruma' pag'addo' si mga inanna'-na. ¹⁶ Ngan kon ari namay iya si uma, ga'i na kunta' padulhog pag'ala'

* **13:14** I nagtukoy nag'ibitaran a'a, iya i bali kagamhanan a'a nga agparahimo si makamamalo' binuhatan nga kuntra gayod si tuluhu'an pati' kultura. † **13:14** Dan 9:27; 11:31; 12:11 ‡ **13:14** I nagtukoy lugar, iya i Jerusalem o ma'in gani' i templo.

si pammakurumbut-na. ¹⁷ Ka'asi' gayod sinan mga allaw i mga burod pati' i mga nana nga aniya' nagpasusu-na! ¹⁸ Ampu'i-bi si Diyos nga ga'i to akatuman si tigtugnawon, ¹⁹ kay i mga kakurihan-na sinan mga allaw anubra pa si bisan ay kakurihana nga sa'abat-na si kalibutan tikang si panikangan, si paghimu-na si Diyos si kalibutan, tubtob ina'anto, ngan gana' na liwat gayod sinan makapariho pa hasta si katapusan. ²⁰ Kon i kalabbat-na si allaw sinan mga kakurihan ga'i ag'ibanan-na si Paragdalom, sigurado nga gana' gayod mabilin allom. Pero tungod si mga pinili'-na a'a nga saruyagan-na gayod si Diyos, iribanan-na si Paragdalom i allaw-na sinan.

²¹ “Sinan uras, kon aniya' magpaminugad si ka'am, ‘Kulawi-bi, atiya' na i Tinu'inan Mannanalwas!’ o ma'in ngani' ‘Kulawi-bi ro, awira' na iya!’ dakam iya agtutu'uhubi. ²² Sigurado nga aniya' pamaluwa' mga burubullo' tinu'inan mananalwas. Pamaluwa' liwat i mga burubullo' paragsumat-na si Diyos. Agpanhimoy to mga a'a pala'in-la'in pangngilalahan si langitnon kuno' kasiguruhan pati' mga makagagahom binuhatan basi' aniya' sadaya'an-na mga iya, nga kon ahimo, hasta pa i mga a'a nagpamili'-na si Diyos. ²³ Agbantaya kam sinan! Agsumatan-ta na kam andang si dimu'an myintras ahinabo'.”

I Pagpada'itu-na Gihapon

si Pinili' A'a

Mateo 24:29-35; Lukas 21:25-36

24 “Si mga allaw pakatapus-na sinan mga kakurihan,
anlu'om i allaw

ngan ga'i amuwan i bulan si danta'-na.

25 Agkataraktak i mga bitu'on tikang si langit
ngan agpamalisa i dimu'an gamhanan ari si
mga ararupan-na. §

26 “Sinan uras, sakulawan-na si mga a'a i
Pinili' A'a ari si panganod. Agdadara'on iya
nga bali kamakagagahom ngan nagpalibutan si
maka'angayan danta'. 27 Papabawahun-na liwat i
mga anghel-na pagtiriripon si mga nagpamili'-na
a'a, tikang si ampat kantu-na si kalibutan, tikang
gayod ato pan dambila'.

28 “Kon sugad, adali-bi i liksyon tikang si kayo
igos: Kon agbirdi na i mga saringsing-na ngan
aniya' na sito buraksa'-na, akatu'anan kam nga
ma'in na pira i tigpangku'on bisan kon ga'i kam
nagsumatan. 29 Pariho sinan, si pakakulaw-
bi nga ahinabo' nan dimu'an, akatu'anan kam
nga matapit na gayod iya, day awira' na gayod
iya si pwirtahan. 30 Sumatan-ta kam si ka-
matu'uran, ahinabo' nan dimu'an antis ahu-
man i kapanahunan-na si mga a'ay to ina'anto.*

31 Aniya' titakka katapusan-na si kalangitan pati'
si kalibutan, pero gana' gayod katapusan-na si
mga allingun-ko hasta si kahastahan.”

Gana' Makatu'anan

si Allaw Hasta si Uras

Mateo 24:36-51

§ 13:25 Isa 13:10; 34:4 * 13:30 I adda pa kahulugan-na si
Grikuhanon linggwahi: antis atibos i mga Hebro.

³² “Gana' gayod makatu'anan kon sumiran nan allawa anakka o kon ay urasa. Ga'i akatu'anan i mga anghel si langit, o bisan i Dadi'. I makatu'anan hamok sito, iya i Tata'. ³³ Sanglit agbantaya kam! Agkallata kam! Ga'i sakatu'anan-bi kon sumiran i uras-na. ³⁴ Akaparihoy to si a'a nga tibiyahi: Agbilin-na i ruma'-na si mga tinapurana, ngan balang addangan aniya' trabahu-na. Agsumatan-na i sari'i si pwirtahan nga kinahanglan iya agbantay.

³⁵ “Kon sugad, agbantaya kam kay ga'i sakatu'anan-bi kon ay urasa i pagbalik-na si tagruma'. Tingali agbalik iya si baha'o sangom, tingali si magkatutnga', tingali kon si primiro pagtutturu'ok, ngan tingali si kanalungan na dina. ³⁶ Kon anhintak iya pagbalik, dakam agpatugot nga sakulawan-na kam agpamaturi. ³⁷ Sanglit, i nagparasumat-ko si ka'am, iya liwat i nagparasumat-ko si dimu'an: Agbantaya kam!”

14

Nagbu'bu'an Pasangngit si Jesus

ari si Betania

Mateo 26:2-16; Lukas 22:1-6; Juan 12:1-8

¹ Siray uras duwa na hamok allaw antis i Pyista si Paglabay* pati' si Tinapay nga Gana' Pammatubu'-na, sanglit agparapanganda' pa'agi i mga puno' paraghalad pati' i mga paragturo'

* **14:1** I Pyista si Paglabay, nagsilibraran si mga Hebro pag'intom si paglabay-na hamok si anghel-na si Diyos si mga ruma'-na ngan pagmatay-na si dimu'an siyaka dadi' lalla si balang pamilya ari si Ehipto.

bala'od pagdakop si Jesus nga gana' makatu'anang basi' sapamatay-na mga iya. ² Pero agsarabut-sabot mga iya, “Kinahanglan ga'i kita kam ag-buhat sito si kapyistahan-na, kay tingali mangisog ngan agsararamok i mga a'a.”

³ Ngan ari kas Jesus si baryo Betania, si ruma'-na kas Simon nga akanaynayan na hamok Gu'uron, aniya' danda padugok si nagtarangka'an-na mga iya pagkakan nga agbawa bali kamahalan pasangngit. Gana' sito salakut-na nga hinimo tikang si tanaman nardo nga i pangngisihan-na hinimo tikang si bato alabastro. Agbuka-na si danda i nag'isihan ngan agpabu'bu'-nay to si takuluk-na si Jesus.

⁴ Aniya' si mga a'a ari nga andiri' gayod ngan agsipurupatilaway, “Ay kay agkaragan-nay nan hamok pasangngit? ⁵ Pwidi nan kunta' sabaligya'an-ta subra si tris syintos dinari† diplata ngan i bayad-na apumwan si mga anggana'.” Sanglit ag'isugan-na mga iya i danda.

⁶ Pero aminugad dina si Jesus, “Pata'ani-bi hamok iya! Ay kay agpakamalu'an-bi to danda? Ka'angayan gayod i nagbuhat-na si ako. ⁷ Pirmi aniya' mga anggana' nga sabagatan-bi ngan akab-ulig kam si mga iya bisan sumiran kam aruyag. Pero ma'in na pira, ga'i na ako sabagatan-bi. ⁸ Agbuhat-na hamok i sahimu-na. Agbu'bu'-an-na si pasangngit i puhu'-ko pag'andam antis si uras si paglabong. ⁹ Sumatan-ta kam si kamatu'uran, bisan singnga nagpasamwak i mahalap sumat si

† 14:5 Parti si dinari, kulawin si hawud-na si pahina 110.

bug'os kalibutan, parasumaton liwat i nagbuhat-na pagpa'intom ngan pagdayaw si pagka'a-a-na.”

¹⁰ Mangno pada'iray si mga puno' paraghalad si Judas Iscariote, addangan si Dusi, pagtraydor si Jesus. ¹¹ Alipay to gayod mga puno' pagpamati' si mga sumbung-na si Judas, ngan agsa'aran-na mga iya pagbuwan kwarta. Sanglit, agtikang si Judas pag'anda' tama' uras nga sapa'intriga-na si Jesus si mga iya.

I Katapusan Panihapon

Mateo 26:17-30; Lukas 22:7-23; 1Cor 11:23-25

¹² Mangno anakka i primiro allaw si Pyista si Tinapay nga Gana' Pammatubu'-na, nga iya i allaw pagbuno' si mga papahalaron nati pa karniro para si pakan pagpa'intom si Paglabay. Sinan allaw, nagtilaw si Jesus si mga inadalan-na, “Singnga may i karuyag-mo nga agtima kami' para si pakan pagpa'intom si Paglabay?”

¹³ Aglihug-na si Jesus i duwangan si mga iya ngan agsumatan-na, “Padulhuga kam pan syudad. Aniya' sakulawan-bi aro lalla nga agsuknong adda biso' buwahi'. Amungyura kam si iya. ¹⁴ Sumati-bi i tagruma' nga nagpanahikan-na, ‘Agpatilaw i Ma'istro si ka'aw kon singnga i kwarto pammanganan-na basi' akapamangan iya huwang si mga inadalan-na pagpa'intom si Paglabay.’ ¹⁵ Mangno, pakulaw-na kam adda mahaya kwarto ari si dyata' nga hamis na i dimu'an. Agtimaha kam ari para si kita kam.”

¹⁶ Pa'amban i mga inadalan-na, padulhog pan syudad, ngan sa'anda'an-na mga iya i dimu'an

nagsumat-na si Jesus. Mangno agtima mga iya para si pakan.

¹⁷ Ngan kasanguman, pada'iray si Jesus pati' i Dusi. ¹⁸ Si pagtarangka'-na mga iya, aminugad si Jesus, “Sumatan-ta kam si kamatu'uran, addangan gayod si ka'am i titraydor si ako, addangan nga huwang gayod agkakan si ako.”

¹⁹ Mga masurub'on gayod mga iya, ngan agtikang pagpinugad si iya sa'uru'addanganay, “Sigurado, ma'in ako, ha?”

²⁰ Anaruman may si Jesus, “Addangan gayod si ka'am Dusi, addangan nga magpaduldol si pan-na si matapit mangko' nagpaduldulan-ko.

²¹ Maratayon i Pinili' A'a pariho si maka'anna' si Kasuratan, pero papabidu'on gayod i titraydor si Pinili' A'a! Mas mahalap pa kunta' si iya nga ga'i na hamok naghinganak si nanay-na!”

²² Si pagpamangan-na na mga iya, angaddo' si Jesus adda bug'os pan ngan agpasalamat si Diyos. Agturutabbi'-nay to ngan agpumwan-na si mga iya dungan si pagpinugad, “Karawatu-bi to, iyay to i puhu'-ko.”

²³ Katapos, angaddo' iya kupa ngan agpasalamat si Diyos. Mangno agpumwan-nay to si mga iya, ngan agpanginom mga iya dimu'an ari siray kupa. ²⁴ Aminugad namay si Jesus, “Iyay nan i laha'-ko nga kasarigan si pa'agi-na si Diyos pagtapit si iya ngan pa'awas to para si malabbat a'a. ²⁵ Sumatan-ta kam si kamatu'uran, ga'i na ako anginom gihapon si bino tubtob si allaw nga paluwa' i baha'o pa'agi pag'inum-ko si bino ari si ginhadi'an-na si Diyos.”

²⁶ Mangno, pakahaman-na mga iya agkanta adda salmo, pagawas dayon mga iya ngan pama'iray si tagudtod nag'arunan Bukid-na si Ka'ulibuhan.

Agtigu-na si Jesus

i Pagdidiwaray-na si Pedro

Mateo 26:31-35; Lukas 22:33-34; Juan 13:37-38

²⁷ Agsumatan-na si Jesus i mga inadalan-na, “Pamabulag kam dimu'an ngan ambanan-bi ako, kay yayto i maka'anna' si Kasuratan:

Maratayun-ko i mangngataman,

sanglit agwararak i mga karniro.†

²⁸ Pero kahuman si kabanhaw-ko, agdahulo ako si ka'am pan Galilea.”

²⁹ Amahalling dayon si Pedro, “Bisan kon pama'amban i dimu'an, ga'i ako pa'amban si ka'aw!”

³⁰ Anaruman may si Jesus, “Sumatan-ta kaw si kamatu'uran, mismo ina'anto sangom, antis si kaduwa tutturu'ok, agdidiwaray na kaw dina sin tallo nga ga'i ako sakilala-mo.”

³¹ Pero amahalling dina makusog si Pedro, “Ga'i nan sahimu-ko pagdidiwaray nan nga ga'i kaw sakilala-ko, bisan pa kon kinahanglan ako amatay huwang si ka'aw!” Ngan da'ingan liwat sinan i mga pinahallingan-na si ditangnga' pa.

Ag'ampo' si Jesus

ari si Getsemane

Mateo 26:36-46; Lukas 22:40-46

† 14:27 Sac 13:7

³² Mangno anakka kas Jesus si lugar nga nagtanuman kakayuhan nag'arunan Getsemane. Agpinugad-na i mga inadalan-na, “Ato kam dahulo agpanlumpagi' hasta nga ga'i ako atapos ag'ampo'.” ³³ Pero agpabaya'-na kas Pedro, Santiago pati' Juan paghuwang si iya pan dahulu'an. Agtikang pagsamok i paminsada-na ngan agpanangis gayod i kasing-kasing-na. ³⁴ Si kaliyat-liyatan agpinugad-na mga iya, “Masurub'on gayod i kasing-kasing-ko, ngan day mabubukahon tungod si paddi-na. Ato kam hamok basi' sa'abat-ko i paghuwang-bi.”

³⁵ Ngan pakadahulu'an-na si Jesus si tallungan, pa'akkom iya ngan ag'ampo' nga kon ahimo, kalihisan iya si mga pag'antus-na siray ka'urason. ³⁶ Aminugad iya, “Tay,§ Tatay-ko, sahimu-mo i dimu'an. Ala'on to kupa si kasakitan tikang si ako, pero dakaw agtumanon i katuyu'an-ko hamok, kundi' i katuyu'an-mo gayod.”

³⁷ Mangno pabwiltay to si mga iya ngan satakkahan-na nga agparapamaturi na dina. Sanglit agpukaw-na si Pedro si pagpatilaw, “Simon, ay kay agparapamaturi kam? Ga'i ba' kam agpakakaya pagpapiraw bisan un'ura hamok paghuwang si ako?” ³⁸ Agkallata kam ngan ag'ampu'a kam basi' sa'agwanta-bi i mga pagpurbar si mga pagtutu'u-bi. Awili i inisipan pagtuman si mga katuyu'an-na si Diyos, pero maluya pag'alagad i kada'an kina'iya.”

³⁹ Pa'amban gihapon si Jesus si mga iya

§ 14:36 Si Hebruhanon: Abba. Iyay nan i mahigugma'on pagban'u-na si dadi' si tatay-na.

ngan ag'ampo' utro nga pariho hamok i mga pinahallingan-na. ⁴⁰ Katapos, agbwilta-na i mga inadalan-na ngan satakkahan-na namay nga agparapamaturi dina kay mga mabuwat na gayod i mga mata-na. Ngan pakakallat-na na mga iya, ga'i mga iya agpakatu'anan kon ay i mga papahallingun-na.

⁴¹ Mangno pabwilta si Jesus si katallo bisis ngan agpaminugad-na, “Agparapamaturi pa ba' kam gihapon? Ag'ikmata kam! Iya nayto i uras nga trarayduran na i Pinili' A'a ngan papa'intrigahon na iya si mga makasasala'. ⁴² Banguna na kam anan kay pada'iray na kita kam. Kulawi-bi ro, awira' na i magtraydor si ako.”

I Pagdakop si Jesus

Mateo 26:47-56; Lukas 22:47-50; Juan 18:3-11

⁴³ Si pagparapahalling-na pa si Jesus, hintak anakka si Judas nga addangan si Dusi. Aniya' malabbat kahuruwangan-na nga nagpamabawa-na si mga puno' paraghalad, mga paragturo' bala'od, pati' si mga mata'o kamabu'utan. Aniya' mga ispada-na sito mga a'a pati' mga batuta. ⁴⁴ Antis sinan, agsumatan-na dahulo si magtraydor i mga kahuruwangan-na kon ay i pangngilalahan si darakupun-na mga iya: “I lalla inuruk-ko, iya i nagkinahanglan-bi. Dakupu-bi dayon iya ngan si pagbawa-bi, bantayi-bi iya pahalap.” ⁴⁵ Ngan pakatapit-na si Judas si Jesus, mangumusta dayon iya, “Rabbi!”* ngan diritso ag'uruk-na. ⁴⁶ Sanglit, agdakup-na mga iya si Jesus ngan agpugulan-na.

* **14:45** Parti si Rabbi, kulawin si hawud-na si pahina 117.

⁴⁷ Pero aniya' magtutunggo matapit si mga iya manhulkot si ispada-na ngan diritso agtigbas-na i rilihugun-na si gilalabawi paraghalad, ngan akapalungan to.

⁴⁸ Amahalling dayon si Jesus, “Ribildi ba' ako nga kinahanglan kam gayod agbawa si mga ispada-bi pati' si mga batuta-bi nan pagdakop si ako? ⁴⁹ Balang allaw aghururuwang kita kam ari si mga hawan-na si templo si pagparaturu'ko, ngan ga'i may ako agdakup-bi. Pero kinahanglan atuman i maka'anna' si Kasuratan.” ⁵⁰ Agpata'anana-na iya si dimu'an mga inadalan-na ngan agpanrarabunos pag'amban.

⁵¹ Aniyan' addangan burubata' mamungyod kas Jesus nga agtapis hamok. Ngan pakapugol liwat kunta' si iya, ⁵² palahi iya nga gana' gayod sul'ut-na kay abilin na dina i nagpatapis-na ari si magpamugol.

Ag'atubang si Jesus si Kungsiho

Mateo 26:57-68; Lukas 22:67-71; Juan 18:12-13,19-24

⁵³ Mangno agbawa-na mga iya si Jesus pada'iray si ruma'-na si gilalabawi paraghalad. Agtiriripon ari i dimu'an mga puno' paraghalad, i mga mata'o kamabu'utan, hasta pa i mga paragturo' bala'od.

⁵⁴ Ngan amungyod si Pedro si mga iya nga apartado ngan akasallod to si hawan-na si ruma'-na si gilalabawi paraghalad. Aningkarag iya ari huwang si mga gwardya, ngan agpadarang iya si nagrambak baga ari.

⁵⁵ Agparapanganda' i mga puno' paraghalad hasta pa i ditangnga' mga myimbros si Kungsiho

mga ibidinsya kuntra si Jesus, basi' sapamatay-nay to mga iya, pero gana' mga sapaguwa'-na. ⁵⁶ Aniya' malabbat magpamahalling kabubullu'an kuntra si Jesus pero ga'i agsi'uruyon i mga pinahallingan-na mga iya.

⁵⁷ Si katapus-tapusan aniya' si mga magtambong ari nga pamatunggo pagtistigos kinabubullu'an, ⁵⁸ “Sapamati'an kami' i nagsumat-na nga bungkag-na kuno' i templo nga hinimu-na si a'a, ngan anindog iya la'in nga ma'in hinimu-na si a'a sallod hamok si tallo allaw.” ⁵⁹ Pero hasta may to mga a'a, ga'i liwat agsi'uruyon i mga pinahallingan-na.

⁶⁰ Kahuman sinan, anunggo i gilalabawi paraghalad atubang si dimu'an ngan agtilaw-na si Jesus, “Gana' ba' sapasaruman-mo si mga iya? Ay kay agpakapahalling mga iya da'inan sinan?” ⁶¹ Pero ga'i agsibu'-sibo' si Jesus ngan ga'i anaruman bisan adda allingon.

Agtilaw-na iya gihapon si gilalabawi paraghalad, “Ka'aw ba' i Tinu'inan Mannanalwas, i Dadi'-na si Pinakatalahuron?”

⁶² “Oho'. Ako!” anaruman si Jesus. “Ngan papakulawon kam si Pinili' A'a nga agtingkulo' si kawanan-na si Makagagahom, ngan papakulawon kam liwat si iya ari si panganod si pagdadara'un-na!”

⁶³ Aggisi'-na dayon si gilalabawi paraghalad i sutana-na ngan mangisog, “Ga'i na kita kam agkinahanglan mga tistigos pa! ⁶⁴ Sapamati'an-bi na nga aglalabawan-na sito a'a i Diyos. Ay i pinahusgar-bi si iya?”

Agpatukan-na mga iya dimu'an si Jesus nga kamatayon i angay si iya. ⁶⁵ Mangno nagpararukda'an si Jesus si ditangnga'. Nagtambunan i mga mata-na ngan nagparapuniti iya. Agparapatilawan-na mga iya sa'uru'addangan, “Tiguhon daw kon say ray!” Mangno nagbawa iya si mga gwardya ngan nagparadabal.

Agdidiwarayan-na si Pedro

si Jesus

Mateo 26:69-75; Lukas 22:56-62; Juan 18:16-18,25-27

⁶⁶ Ngan ari pa si gawas si Pedro, ari si hawan, aniya' si mga kabulig-na danda si gilalabawi paraghalad nga palabay. ⁶⁷ Ngan pakakulaw-na si kabulig si Pedro nga agparapadarang, agparahiling-hiling-na iya ngan aminugad, “Huwang-na liwat kaw si Jesus nan nga taga Nasaret.”

⁶⁸ Pero agdidiwaray iya si pagpinugad, “Ambot oy, gana' sa'urup-urupan-ko si nagparayawit-moy nan.” Pa'amban si Pedro ngan patapit iya andang si pwirtahan-na si kuta'.†

⁶⁹ Ngan pakakulaw-na si kabulig nga ari pa iya, agsumatan-na liwat i mga magpanunggo ari, “Addangan iya si mga kahuruwangan-na.” ⁷⁰ Pero agdidiwaray gihapon si Pedro.

Kata'ud-ta'uran aniya' namay si mga magparapanunggo ari nga agpaminugad, “Sigurado nga addangan kaw si mga kahuruwangan-na, kay taga Galilea liwat kaw.”

† **14:68** Ma'in malabbat si mga kada'an kupyua si Kasuratan nga agtamba: ngan kinabati'an i primiro tutturu'ok.

⁷¹ Mangno amahalling si Pedro, “Bisan pa ako pugutan-bi kon ga'i ako agsumat si kamatu'uran, akatu'anan i Diyos nga ga'i ako angilala si nagparatukuy-bi nan lalla!”

⁷² Mismo siray uras kinabati'an i kaduwa[†] tuturu'ok. Tungod sinan, sa'intuman-na dayon si Pedro i pinahallingan-na si Jesus: “Antis si kaduwa tuturu'ok, agdidiwaray na kaw dina sin tallo nga ga'i ako sakilala-mo,” ngan anhintak iya andinamag.

15

Si Jesus Atubang si Pilato

Mateo 27:11-26; Lukas 23:2-3,18-25; Juan 18:29-19:16

¹ Ngan kanalungan, aghimu-na si mga puno' paraghalad i mga planu-na huwang si mga mata'o kamabu'utan pati' si mga paragturo' bala'od, nga iya i bug'os gayod Kunsihu-na si mga Hebro. Agpagapus-na mga iya i tamburu'-na si Jesus, ngan agpabawa-na basi' apa'intriga ari si Pilato.

² Agtilaw-na si Pilato si Jesus, “Ka'aw ba' i hadi'-na si mga Hebro?”

Anaruman may si Jesus, “Oho', ngan ka'aw i magpaguwa' sinan.”

³ Mangno agparapamasumbung-na si mga puno' paraghalad si Jesus si malabbat mga mara'at binuhatan ⁴ sanglit, amatilaw gihapon si Pilato, “Gana' ba' saruman-mo? Sapakalihan-mo ba' kalabbat-nay nan si mga sumbung-na

[†] **14:72** Ma'in malabbat si mga kada'an kupya si Kasuratan nga nag'ala' i allingon: kaduwa.

kuntra si ka'aw?" ⁵ Pero ga'i anaruman si Jesus ngan iya gayod i nag'usahan-na si Pilato.

⁶ Kundi' aniya' kabatasanan-na si Pilato kon Pyista pagpalibri addangan priso nga nagpalaku-na si mga a'a. ⁷ Siray uras aniya' addangan priso nag'arunan Barabas nga adakop huwang si mga igkasi-na ribildi. Agpakamatay mga iya ari si pagsaramukan-na si mga a'a. ⁸ Sanglit pamadugok si Pilato i kalabbatan magpantambong ari pagpalako nga himu-na namay si mga iya i nagparabuhat-na si balang ta'on kon Pyista.

⁹ Amatilaw si Pilato, "Aruyag ba' kam nga yayto pinalibri-ko nagpinugad-bi to, 'hadi'-na si mga Hebro'?" ¹⁰ Agda'inan si Pilato kay akatu'anan iya nga agpa'intriga-na si mga puno' paraghalad si Jesus si iya tungod hamok si ka'awa-na mga iya. ¹¹ Pero agsamuk-na si mga puno' paraghalad i mga a'a para hamok akalibri si Barabas.

¹² Amatilaw si Pilato si mga a'a, "Kon sugad, pa'i-ko may to nagpinugad-bi to, 'hadi'-na si mga Hebro'?"

¹³ Anurakaw dina mga iya, "Papaku'on iya si kudos!"

¹⁴ Amatilaw gihapon si Pilato, "Kapa'i may? Ay i mara'at binuhatan-na sito a'a?"

Pero agkukusog dina i turakaw-na si mga a'a, "Papaku'on iya si kudos!" ¹⁵ Aruyag si Pilato pagpalipay si mga a'a, sanglit agpalibri-na si Barabas. Mangno, kahuman-na agpalatigo si Jesus, agpa'intriga-nay to dayon si mga sundalo nga tipapako' si iya.

Nagparapayahuyahan si Jesus

si mga Sundalo
Mateo 27:27-31

¹⁶ Nagbawa si Jesus si mga sundalo pada'iray si hawan-na si palasyu-na si gubirnadon, ngan agban'u-na mga iya pagtiriripon i ditangnga' pa mga sundalo nga sakop si batalyun-na mga iya. ¹⁷ Nagbistihan si Jesus si hadi'anon pammakurumbot nga kulor igot. Mangno, aghimo mga iya likaw tikang si tangulon ngan nagpakuruna si Jesus. ¹⁸ Agtikangan-na mga iya pagturakaw, “Malanga pa kunta' i kinabuhi'-na si hadi'-na si mga Hebro!” ¹⁹ Sa'uru'addanganay mga iya agparapakol si iya si adda inutod andang bigahaw ari. Nagpararukda'an iya ngan agparapanluhod to atubang si iya pagtahod kuno' si iya. ²⁰ Katapos si pagparalangkag-na mga iya sito, naghugkas i pammakurumbot kulor igot ngan agbadu'an-na gihapon mga iya si kalugaringun-na panapton. Mangno agbawa-nay to mga iya pan gawas basi' apapako' si kudos.

Nagpapako' si Jesus si Kudos
Mateo 27:33-44; Lukas 23:33-43; Juan 19:17-24

²¹ Aniya' lalla nag'arunan Simon nga padulhog siray uras. Taga sunsari'i to iya si syudad Cirene nga tatay-na kas Alejandro pati' Rufo. Ngan pakatupu'-na si Simon kas Jesus, sapirit-na iya si mga sundalo pagpalangkit si kudos-na si Jesus. ²² Agbawa-na mga iya si Jesus si tagudtod nag'arunan Golgota, nga i kahulugan-na, takuluk-na si minatay. ²³ Ngan ari na mga iya, agpa'inum-na kunta' mga iya si Jesus bino nga nagsalakutan

mirra* pero ga'i anginom. ²⁴ Mangno agpapaku'-na mga iya si Jesus si kudos. Agpararti-na mga iya i mga sul'ut-na mangno agpa'agi-na mga iya si ripa kon ay i mga sabawa-na. ²⁵ Alas nwibi si nalong ngan pagpapako' si Jesus si kudos ²⁶ ngan aniya' makasurat ari sumbong kuntra si iya nga da'ito sito: *I HADI'-NA SI MGA HEBRO*

²⁷ Aniya' liwat duwangan bandido nga nagpapako' si mga kudos-na tingpid si Jesus, i addangan ari si kawatan-na, ngan i addangan may ari si kawiri-na.†

²⁹ Nagparatabri'an iya si mga manlalabay ngan nagparatamay. Sigi mga iya panyayawit, “Hoy! Ka'aw i magpinugad nga bungkag-mo i templo ngan tindug-mo gihapon sallod si tallo allow! ³⁰ Pahaw'asa anan si kudos nan ngan salbaron i kalugaringun-mo!”

³¹ Purupariho liwat sinan i mga langkag-na si mga puno' paraghalad pati' si mga paragturo' bala'od. Sigi liwat mga iya panyayawit, “Sasalbar-na i la'in a'a, pero i kalugaringun-na lugod, ga'i!

³² Kinahanglan pahaw'as i Tinu'inan Mannanalwas ina'anto anan si kudos nan! Kinahanglan pahaw'as i Hadi'-na si Israel basi' agpakakulaw kami' ngan agpanutu'o!” Bisan i mga nagpamapako' tingpid si iya, agparatamay liwat si iya.

I Kamatayun-na si Jesus

Mateo 27:45-56; Lukas 23:44-49; Juan 19:29-30

* **15:23** I mirra, iya i mapa'it hirbo nga nagpasalakot si bino para ga'i aka'abat si paddi. † **15:27** Ma'in malabbat si mga kada'an kupyua si Kasuratan nga agtamba: (28) Da'inan sinan i pagtuman si maka'anna' si Kasuratan: “Nagpahuwang iya si mga mara'at a'a.”

³³ Ngan ka'amudtuhan, anlu'om i bug'os pitak palibot ari mga tallo uras. ³⁴ Pangalastris na, amahalling makusog si Jesus, “Eloi, Eloi, lama sabachthani?” nga i kahulugan-na, “Diyus-ko, Diyus-ko, kapa'i may kay ag'ambanan-mo na ako?”[†]

³⁵ Ngan pakapamati'-na si ditangnga' magpanunggo matapit si iya, agpaminugad to, “Pamati'i-bi ngani'! Agban'u-na si Elias!”

³⁶ Aniya' addangan maglalahi pada'iray si Jesus. Agbawa iya ispungha hinumog si malassom na bino ngan agpatulu-nay to si adda lingkawan basi' anakka ari si bawa'-na si Jesus. Aminugad iya, “Hala, angantahak kita kam. Kulawan-ta kam kon anakka si Elias nga haw'as-na iya anan si kudos!”

³⁷ Pakaturakaw-na si Jesus, pahuway na dayon i paghingasang-na.

³⁸ Ari si templo siray uras, hintak agisi' si duwa parti i pannalingkop kurtina, tikang si dyata' diritso pan hawod.

³⁹ Aniya' sinturyon§ magtutunggo atubang si kudos. Ngan pakakulaw-na sito kon pinapa'i agturakaw ngan amatay si Jesus, akapinugad iya, “Sigurado nga yaynan a'a i Dadi'-na si Diyos!”

⁴⁰ Aniya' liwat mga danda magparapamantaw hamok si katalahan. Huwang si mga iya kas Maria Magdalena, si Maria nga nanay-na kas Joset pati' Santiago nga i anga'-na Sirari* hasta pa si Salome.

[†] **15:34** Salmo 22:1 § **15:39** I sinturyon, iya i punu'-na si addahatos sundalo nga tawa'-na si Emperador si Roma. Hasta liwat si birsikulo 44 pati' 45. * **15:40** Nag'anga'an si Santiago, Sirari, tungod si Apostol Santiago nga mas siyaka si iya.

⁴¹ Iyay nan i mga danda magparapamaya'-baya' si Jesus pagpanginano si mga kinahanglanun-na ngan ari pa iya si Galilea. Ngan malabbat liwat mga danda ari nga magpamaya' si Jesus ngan pada'iray-na si Jerusalem.

I Paglabdong si Jesus

Mateo 27:57-61; Lukas 23:50-56; Juan 19:38-42

⁴² Siray allaw, Bispira na si Allaw Pandidiskanso. ⁴³ Aniya' talahuron myimbro si Kungsiho nag'arunan Jose nga taga sunsari'i si bungto Arimatea, ngan addangan liwat iya si mga magparapanimulat si paghadi'-na si Diyos. Sanglit tungod kay kuhap na,† amintas iya pagpada'iray si Pilato pagpalako si bangkay-na si Jesus. ⁴⁴ Ag'usa si Pilato si pakapamati'-na nga minatay nayto, sanglit aglihog iya addangan pag'ala' si sinturyon basi' satilaw-na kon minatay na ba' gayod. ⁴⁵ Ngan pakakatu'an-na tikang si sinturyon mismo nga ungod, agtugutan-na si Jose pag'ala' si bangkay.

⁴⁶ Agballi si Jose katsa, aghaw'as-na i bangkay ari si kudos, ngan agputus-nay to si katsa. Mangno aghulid-na si adda kwiba panlalabbungan nga naghimo si pangpang ari. Agpaligid iya adda mahaya bato pagsagpo' si pwirtahan-na si naglabbungan. ⁴⁷ Siray uras ari pa kas Maria Magdalena pati' si Maria nga nanay-na si Joset, ngan sakulawan-na mga iya kon singnga naghulid si Jesus.

† **15:43** Si kabatasanan-na si mga Hebro, supak si Bala'ud-na si Moises i paglabdong si kapyistahan.

16

I Pakabanhaw-na si Jesus

Mateo 28:1-8; Lukas 24:1-10; Juan 20:1-8

¹ Ngan pakahaman-na si Allaw Pandidiskanso, kas Maria Magdalena, Salome, pati' si Maria nga nanay-na si Santiago agpamalli mga pasangngit pammabu'bo' si bangkay-na si Jesus. ² Ngan pada'iray-na mga iya si naglabbungan, atab pa gayod si Duminggo nalong, agsisirak pa hamok i allaw. ³ Si paglalangnganan, agsipurupatilaway mga iya, “Say si kita kam i mamaligid si bato tikang si pwirtahan-na si naglabbungan?”

⁴ Pero ngan pakapantaw-na mga iya si kwiba, sakulawan-na mga iya nga nagpaligid na dina i bato bisan kon bali haya. ⁵ Si pasallud-na mga iya si naglabbungan, akakulaw mga iya ari adda dadi'-dadi'on pa lalla nga disutana puti'. Agt-ingkulo' iya si kawatanan ngan nginarat gayod mga iya. ⁶ “Dakam agkataralaw!” lingun-na si lalla. “Agpara'anda'-bi si Jesus taga Nasaret, nga nagpapako' si kudos. Ga'i na iya ato; abanhaw iya! Kulawi-bi to, yayto i naghuliran si iya. ⁷ Sanglit pada'iraya na kam ngan sumati-bi si Pedro hasta pa i ditangnga' mga inadalan-na, 'Agdahulo iya si ka'am pan Galilea; sakulawan-bi iya ari pariho si nagsumat-na si ka'am siray.' ”

⁸ Agkurug-kudog gayod i mga danda ngan agkaralingling sanglit agrarabunos mga iya pagawas si kwiba. Ngan tungod si bali mga katalaw-na, ga'i mga iya agsumat si bisan say.

Adda Kada'an Katapusan

Nagpatungko Sito Ebanghelyo

Agpakulaw si Jesus

si mga Kahuruwangan-na

Mateo 28:9-20; Lukas 24:13-49; Juan 20:11-23; Buhat 1:6-8

⁹ Kahuman si pakabanhaw-na si Jesus, atab si Duminggo, agpakulaw iya primiro si Maria Magdalena, nga nagpapindahan-na si pito' mga mara'at espirito. ¹⁰ Agpada'iray-na i mga magpamaya' siray si Jesus nga agparapamanangis ngan agparapandinamag pa, ngan agpanumatan-na mga iya. ¹¹ Ngan pakabati'-na mga iya si mga allingun-na si Maria nga allom si Jesus ngan iya mismo i makakulaw, ga'i mga iya agpanutu'o.

¹² Kahuman sinan, ngan patakod i duwangan si mga iya, agpakulaw-na mga iya si Jesus si la'in namay pa'agi. ¹³ Agbwilta mga iya dagos ngan agpanumatan-na i ditangnga', pero ga'i liwat mga iya nagtutu'o. ¹⁴ Si katapus-tapusan, agpakulaw-na si Jesus i Unsi si pagpamangan-na mga iya. Ag'isugan-na mga iya tungod kay kulang mga iya pagtapod ngan mga makudat gayod i mga takuluk-na pagtutu'o si mga magpakakulaw si iya kahuman si kabanhaw-na.

¹⁵ Agsumatan-na mga iya si Jesus, “Pada'irayu-bi i bug'os kalibutan ngan pasamwaku-bi i mahalap sumat si dimu'an a'a. ¹⁶ Bisan say i magtutu'o huwang i pagpabunyag,* iya i taralwason. Ngan bisan say i ga'i magtutu'o, paratukan iya.

* **16:16** Si panahun-na si mga apostol, agsob ga'i agliyat i pagbunyag si a'a kahuman si pag'aku'-na nga anutu'o iya si Jesus.

¹⁷ Yayto i mga pangngilalahan si langitnon kasiguruhan nga purumwanon si mga magpanutu'o: Aniya' makapapinda si mara'at espirito pina'agi si paggamit si arun-ko; aniya' makapahalling si la'in linggwahi nga ga'i sata'uhan-na; ¹⁸ gana' mara'at manakka si mga iya bisan kon aka'addo' mga iya si mga malara sawa o aka'inom mga iya hilo; ngan sapahalap-na mga iya i maburong pina'agi si pagpadu'on si mga palat-na.”

I Pag'alsa si Jesus pan Langit

Lukas 24:50-53; Buhat 1:9-11

¹⁹ Katapos si pagpahalling-na si Ginu'o Jesus si mga iya, a'alsa iya pan langit ngan aningkulo' si kawanana si Diyos. ²⁰ Mangno agpamada'iray i mga inadalan-na si dimu'an lugar ngan agparapamasamwak si mahalap sumat. Agparahuwang si mga iya i Paragdalom ngan agpamatu'uran-na i allingun-na pina'agi si mga naghimu-na mga pangngilalahan si langitnon kasiguruhan.

Adda Pa La'in Kada'an Katapusan Nagpatungko SITO EBANGHELYO

[(9) Agpada'iray-na si mga danda kas Pedro ngan agsumatan-na mga iya diki'it mahi'unong si dimu'an nagpasumat si mga iya. (10) Kahunan sinan, makigpasamwak-na si Jesus si mga inadalan-na i sagrado ngan gana' pagliliwatun-na sumat mahi'unong si gana' katapusan-na katalwasan tikang si sirangan pada'iray si katundan.]

I Baha'o Kasuratan New Testament in Inabaknon

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inabaknon

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Inabaknon

© 1996, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
2f08cb0c-52df-5a0a-9a5b-ce756d7de2c4